

KÜRESEL DİYALOG

5.3

1 yılda 16 dilde 4 sayı

İktidar ve İlke

Walden Bello

Sosyal Bilim ve Demokrasi

Dipankar Gupta

Bakım İşi Sempozyumu

Brigitte Aulenbacher, Michael Fine, Hildegard Theobald,
Yayoi Saito, Roland Atzmüller, Almut Bachinger,
Fabienne Décieux, Birgit Riegraf, Monica Budowski,
Sebastian Schief, Daniel Vera Rojas, Elena Moore
ve Jeremy Seekings

Güncel Sosyoloji

- > Rus Sosyolojisinde Yeni Yönler
- > Çek Sosyolojisinde Maceralar
- > Çin Emek Politikaları
- > Sosyal Bilimler İçin Dünya Ölçeğinde Bir Program
- > Uluslararası Perspektiften Profesyonel Meslekler
- > Teşekkürler, Nacho!

MAGAZINE

International
Sociological
Association

CILT 5 / SAYI 3 / EYLÜL 2015
<http://isa-dialogue.net>

GD

> Editörden

Halka Açılmak, Karşılaştırmaya Açılmak

Bu sayıya Asya'dan - biri Filipinler'den, diğeri Hindistan'dan olmak üzere iki seçkin kamusal entelektüel tarafından yazılmış - iki makaleyle başlıyoruz. Walden Bello siyasete girmiş olan sosyologların hattını izliyor. Örneğin, Küresel Diyalog daha önce Brezilya Başkanı olan Fernando Henrique Cardoso (KD3.4) ve Peru Eğitim Bakanı olan Nicolás Lynch (KD4.2) ile röportajlar yapmıştı. Bello ise Filipinler'deki muhalefet partisi Akbayan'ı parlamentoda temsil ederken yaşanan gerilimleri ve uzlaşmaları anlatıyor. Dünya kalkınması üzerine önemli bir yazar olan Bello'nun, Dünya Bankası'na zorla girerek Marcos diktatörlüğü ile yapılmış işbirliklerini keşfetmekten, üyesi olduğu sırada Filipinler Komünist Partisi'nün zulümlerini ortaya çıkarmaya kadar uzanan uzun bir cesur müdahaleler tarihi var. Hintli sosyolog Dipankar Gupta ise farklı bir tür kamusal entelektüel. Kendisi üretken bir akademisyen ve aynı zamanda iktidarın merkezine yaklaşmasını sağlayan büyük kalkınma örgütlerinin ve ulusal komisyonların önemli bir üyesi. Gupta burada demokrasi ve sosyal bilimler arasındaki yakın bağlantıyı inceliyor.

Kamusal ilişkilendirmeler hakkındaki bu incelemeleri, zamanımızın en acil, fakat sosyolojinin ele almakta yavaş davrandığı sorunlarından biri üzerine düzenlenmiş bir sempozyumla takip ediyoruz: bakım işinin düzenlenmesi. Yorulmak bilmeyen Brigitte Aulenbacher tarafından derlenmiş olan makaleler, Avusturya, Almanya, İsveç, Japonya, İspanya, Avustralya, Şili, Kosta Rika ve Güney Afrika'da çocuk ve yaşlı bakımı üzerindeki piyasalaşma baskılarını karşılaştırıyor. ISA araştırma komitelerinin böylesine önemli karşılaştırmalı araştırmaları beslediğini görmek çok güzel.

Genç akademisyenlerden iki makale, bizlere Rus sosyolojisinin aldığı yeni yönleri gösteriyor. St. Petersburg'daki Halk Sosyolojisi Laboratuvarı iki yaygın eğilime meydan okuyor: devletin ya da tüzel müşterilerin isteğiyle yapılmış politika araştırmalarının "araçsallığı" ve aceleyle özel muğlaklığa koşan profesyonellerin "özerkliği". Halk Sosyolojisi Laboratuvarı, bilimsel titizlikten ödün vermeden sivil toplumla işbirliği inşa ederek, eleştirel ilişkilendirmenin üçüncü bir yolunu arıyor. Rusya'dan ikinci katkı ise, St.Petersburg'da erken Sovyet döneminin sosyalist mimarisini halen sergilendiği bir bölgeye dair bir foto - makale. Zaman, yeni nesil sosyologların 20. yüzyılın en büyük ve en trajik toplumsal deneyini yürütmüş olan imgelemi incelemeleri için yeterince olgun.

Bu sayıda ayrıca Çek Cumhuriyet'inden üç ilginç katkı var: İngiltere'deki Çek au pair'leriyle ilgili bir araştırma, Roma göçüne dair kamusal bir sergi, ve evde eğitimin ikilemleri. Çin'de sendikacılık, profesyonel meslekler üzerine karşılaştırmalı bir çalışma ve sosyal bilimleri küresel ölçekte teşvik etmek için hazırlanmış alışılmışın dışında bir programla ilgili özel köşelerimiz var. Son olarak, 30 yıldır ISA ofisinin ana dayanağı olan ve bizleri sessizce 21. yüzyılın elektronik çağına geçiren José Ignacio Reguera'ya, yani Nacho'ya sevgiyle veda ediyoruz. Aynı zamanda, Küresel Diyalog'u 16.dilinde yayımlayacak olan Endonezyalı editorial takıma da hoşgeldiniz diyoruz.

> **Küresel Diyalog 15 dilde yayınlanmaktadır. Küresel Diyalog'un tüm sayılarına Uluslararası Sosyoloji Derneği (ISA)'nin internet sitesinden ulaşılabilir.**
> **Yayımlanması istenen yazılar burawoy@berkeley.edu adresine gönderilmelidir.**

Walden Bello, dünya çağında tanınmış Filipinli sosyolog, siyasete katılımının getirdiği zorluklar ve hayalkınlıkları üzerine düşünüyor, ve parlamento üyeliğinden neden istifa ettiğini anlatıyor.

Dipankar Gupta, seçkin Hintli sosyolog ve kamusal entelektüel, sosyal bilimler ve demokrasi arasındaki bağlantıları inceliyor.

Brigitte Aulenbacher, Avusturyalı öncü sosyolog, dünyanın dört bir yanından bakım işiyle ilgili araştırmaları derliyor.

Küresel Diyalog, SAGE Yayınları'nın cömert bağışı ile hazırlanmaktadır.

> Yayın Kurulu

Editör: Michael Burawoy.

Yardımcı Editör: Gay Seidman.

Yönetici Editörler: Lola Busuttil, August Bagà.

Danışman Editörler: Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchiyan, Simon Mapadimeng, Abdul - mumın Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin - Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Bölge Editörleri

Arap Dünyası:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Brezilya:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Rafael de Souza, Benno Alves, Julio Davies.

Kolombiya:

María José Álvarez Rivadulla, Sebastián Villamizar Santamaría, Andrés Castro Araújo.

Hindistan:

Ishwar Modi, Rashmi Jain, Pragya Sharma, Jyoti Sidana, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Endonezya:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

İran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Mohsen Rajabi, Faezeh Esmaeili, Vahid Lenjanzade.

Japonya:

Satomi Yamamoto, Masahiro Matsuda, Fuma Sekiguchi, Taiki Hatono, Hidemaro Inouye, Shinsa Kameo, Kanako Mataka, Shuhei Matsuo, Kaho Miyahara, Noriko Nishimori, Shintaro Oku, Fumito Sakuragi, Yutaro Shimokawa, Mayu Shiota, Masaya Usui, Tomo Watanabe.

Kazakistan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Gulim Dosanova, Daurenbek Kuleimenov, Ramazan Salykzhanov, Adil Rodionov, Nurlan Baygabyl, Gani Madi, Galimzhanova Zhulduz.

Polonya:

Jakub Barszczewski, Mariusz Finkielstein, Weronika Gawarska, Krzysztof Gubański, Kinga Jakiela, Justyna Kościńska, Martyna Maciuch, Karolina Mikołajewska - Zajac, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Justyna Zielińska, Jacek Zych.

Romanya:

Cosima Rughiniş, Corina Brăgaru, Costinel Anuţa, Adriana Bondor, Ramona Cantaragiu, Alexandru Duţu, Irina Cristina Făinaru, Ana - Maria Ilieş, Ruxandra Iordache, Gabriela Ivan, Mihai - Bogdan Marian, Anca Mihai, Adelina Moroşanu, Monica Nădrag, Radu Năfornită, Oana - Elena Negrea, Elisabeta Toma, Elena Tudor.

Rusya:

Elena Zdravomyslova, Lubov Chernyshova, Anastasiya Golovneva, Anna Kadnikova, Asja Voronkova.

Tayvan:

Jing - Mao Ho.

Türkiye:

Gül Çorbacioğlu, İrmak Evren

Medya Danışmanları: Gustavo Taniguti.

Yayın Danışmanı: Ana Villarreal.

> Bu Sayıda

Editörden: Halka Açılmak, Karşılaştırmaya Açılmak **2**

İktidar ve İlke: Parlementodaki bir Sosyoloğun İniş Çıkışları

Walden Bello, Filipinler **4**

Sosyal Bilimler ve Demokrasi: Seçmecî bir Yakınlık

Dipankar Gupta, Hindistan **8**

> BAKIM İŞİ ULUSLARARASI SEMPOZYUMU

Bakım İşine Dair Küresel Perspektifler

Brigitte Aulenbacher, Avusturya **11**

Avustralya'da Bakımın bir Piyasa olarak Yeniden İnşası

Michael D. Fine, Avustralya **13**

Uzun Vadeli Bakım: İsveç ve Japonya Karşılaştırması

Hildegard Theobald, Almanya ve Yayoi Saito, Japonya **15**

Avusturya ve Almanya'da Bakım İşinin Değişen Yüzü

Roland Atzmüller, Brigitte Aulenbacher, Almut Bachinger, Fabienne Décieux, Avusturya ve Birgit Riegraf, Almanya **17**

Şili, Kosta Rika ve İspanya'da Güvencesiz Koşullarda Hane Halkı Bakımı

Monica Budowski, İsviçre; Sebastian Schief, İsviçre; W. Daniel Vera Rojas, Şili **20**

Güney Afrika'da Bakım Hizmeti

Elena Moore and Jeremy Seekings, Güney Afrika **22**

> RUS SOSYOLOJİSİNDE YENİ YÖNLER

Muhalef Bir Çevrede Sosyoloji

Halk Sosyolojisi Laboratuvarı, Rusya **24**

Foto - Makale: Erken Sovyet Mimarisinde Sosyalist İdealler

Natalia Tregubova ve Valentin Starikov, Rusya **26**

> ÇEK SOSYOLOJİSİNDE MACERALAR

Bir "Rite of Passage" Olarak Çocuk Bakıcılığı Göçü

Zuzana Sekeráková Búriková, Çek Cumhuriyeti **29**

Evde Eğitim: Çek Eğitiminde Özgürlük ve Kontrol

Irena Kašparová, Çek Cumhuriyeti **31**

Çek Cumhuriyeti'nde Romanları Hatırlamak

Kateřina Sidiropulu Janků, Çek Cumhuriyeti **33**

> ÖZEL KÖŞELER

Sahadan Notlar: Çin'in Emek Politikasının Değişen Çehresi

Lefeng Lin, ABD **35**

Sosyal Bilimler için Dünya Ölçeğinde bir Program Oluşturmak

Ercüment Çelik, Almanya **37**

Uluslararası Perspektifte Profesyonel Meslekler

Ellen Kuhlmann, İsveç; Tuba Agartan, ABD; Debby Bonnin, Güney Afrika; Javier Pablo Hermo, Arjantin; Elena Iarskaia - Smirnova, Rusya; Monika Lengauer, Almanya; Shaun Ruggunan, Güney Afrika; Virendra P. Singh, Hindistan **39**

Teşekkürler, Nacho!

Izabela Barlinska, İspanya **41**

> İktidar ve İlke:

Parlamentodaki bir Sosyoloğun İniş Çıkışları

Walden Bello, Emekli Profesör, Filipinler Üniversitesi - Diliman ve Filipinler Temsilciler Meclisi eski üyesi, 2009 - 2015.

Walden Bello hem bir akademisyen hem de kamusal entellektüel olarak uluslararası üne sahip bir Filipinli sosyologdur. Anti - Development State (2004), Food Wars (2009) ve son olarak Capitalism's Last Stand? Deglobalization in the Age of Austerity (2013) de dahil olmak üzere, kalkınma ve siyaset üzerine önemli kitaplar yayımlamıştır. Filipinler Üniversitesi'nde profesör olmasının yanı sıra, ABD merkezli Institute for Food and Development Policy (Food First)'ü yönetmiş (1990 - 1994) ve Bangkok merkezli bir enstitü olan Focus on the Global South'ın kurucu direktörlüğünü yapmıştır. Dünyanın dört bir yanındaki gazetelere yazılarıyla kaktıda bulunmuş ve Right Livelihood Prize (diğer bir adıyla Alternatif Nobel Ödülü) ve Uluslararası Çalışmalar Derneği'nin Seçkin Kamusal Akademisyen Ödülü de dahil olmak üzere pek çok uluslararası ödüle layık görülmüştür. Bu yazıda siyasette (Filipinler'de muhalefet partisi Akbayan'ın Filipinler Temsilciler Meclisi'ndeki baş temsilcisi ünvanıyla) yer alan bir sosyolog olarak edindiği deneyimleri ve yaşadığı ikilemleri anlatıyor. Profesör Bello Yokohama'da gerçekleştirilen (Temmuz 2014) ISA Dünya Sosyoloji Kongre'sindeki gelen kurul konuşmacılarından biriydi. Bu makalenin daha geniş bir versiyonu Global Express'te bulunabilir.¹

Walden Bello.

Hayatımın çoğunda, hem bir sosyolog hem de bir aktivistim. 1975 yılında, Princeton'dan doktoramı henüz almışken, tam zamanlı aktivizmin içine daldım; önce yeraltı Ulusal Demokratik Cephe'nin uluslararası kanadının bir üyesi olarak Filipinler'deki Marcos diktatörlüğünü devirmek için, sonra ise şirket güdümlü küreselleşmeye karşı bir militan olarak. 1994'ten 2009'a kadar Diliman'daki Filipinler Üniversitesi'nde sosyoloji dersleri verdim; 2009'da ise Filipinler Temsilciler Meclisi'ndeki ilerici bir siyasi partiden meclis üyesi oldum.

Ait olduğum parti, Akbayan, 1998'den 2009'a kadar ilerici bir kimlik oluşturdu; Üreme Sağlığı Yasa Tasarısı, tarım reform çabaları, LGBT topluluğuna karşı ayrımcılıklara son vermek için yapılan inisiyatifler, uzaktan oy kullanma hakkının yurtdışındaki Filipinler vatandaşlarına genişletilmesi, işçi güvenliğinin teşviki ve kentsel yoksullar için sosyal konutlar oluşturulması gibi konuları içeren kongre önerileriyle mücadeleci ruhunu ifade etti.

2009 yılında parti, 2010 başkanlık seçimlerinde Liberal Parti'nin (LP) adayını destekleme seçeceğini tartıştı, bu soru adayın reform programını yürütmek için güvenilir olup olmadığı konusuna uzandı. Liberal aday muhtemelen servetin yeniden bölüşümünü, katılımcı demokrasiyi ya da ulusal bağımsızlığın savunulmasını teşvik etmeyecekti; fakat Akbayan destekçilerinin çoğu Liberallerin yolsuzluğun demokrasimiz üzerindeki yıkıcı etkisi dolayısıyla en önemli talep olan yolsuzluk karşıtlığını ve iyi yönetimi destekleyeceğine inanıyordu.

LP yolsuzluk karşıtı gündeminde çok kararlı olmakla beraber, bizler bir LP adayının gündemimizin diğer bölümlerine, özellikle üreme sağlığı ve tarım reformlarına da sıcak bakmasını bekliyorduk. 2010'a gelindiğinde uzun süredir çok tartışılan Üreme Sağlığı Yasa Tasarısı kongre tartışmalarının merkezine oturdu, yakın zamanda geçirilmiş olan - ve yine benim partimin ilgilendiği ana maddelerden biri olan - tarım reform kanunu ise yürürlüğe konmayı bekliyordu. Dahası, bağımsız bir dış politika, iç ve dış borçlara öncelik veren otomatik tasarruf yasasının geri çekilmesi, ve ticaret, finans ve yatırımda neoliberal önlemlerin kaldırılması gibi başka temel konuları da sunabilmeyi umuyorduk.

LP adayı Benigno Simeon Aquino III (simgeleşmiş eski başkan Corazon Aquino'nun ve şehit olan Benigno Aquino'nun oğulları) 2010'da başkan seçildi. Sonraki beş yıl içinde, Akbayan'ın meclisteki baş temsilcisi olarak, liberallerin ve geleneksel siyasetçilerin hakim olduğu bir koalisyona katılmanın ilerici bir partiye sunduğu fırsatları ve kısıtlamaları ilk elden deneyimledim.

> Kültür Cephesinde Kazanmak

Filipinli ilericiler uzun zamandır hem yoksulluğu hem de kadınların üreme sağlığını ele alacak, hükümet destekli bir

aile planlama programı için uğraşıyorlardı. Yeni hükümetin yönetime geldiği 2010 yılı itibarıyla, Üreme Sağlığı Yasa Tasarısı hem benim partim hem de diğer ilericiler tarafından on iki yıldır yürütmenin gündeminde tutulmaktaydı. Çok güçlü olan Katolik Kilisesinin şiddetli muhalefetine rağmen, ilericiler konuyu kadınların üreme hakları ve sağlık bağlamında yeniden çerçevelendirerek, çok sınıflı bir ittifak oluşturmuşlardı. Bu, kazanan bir argümandı; ve bu argüman yalnızca rasyonel seviyede değil, erkek hiyerarşisinin ve kadınların seçimlerini kontrol eden, ağırlıklı olarak erkek bir Senato imgelerinin stratejik olarak yaygınlaştırılması üzerinden sembolik seviyede de beceriyle harekete geçirilmiş bir argümandı. 2012 yılına gelindiğinde, başarılı bir biçimde, muhafazakar ideolojik kurum ve normalde onun etkisi altında olan yönetici elitler ve orta sınıfın bir kısmı arasında bir ayrım yaratmıştık. Bunun sonucunda yasa tasarısı kanunlaştı.

> Tarım Reformu: Sınıfın Zorlu Gerçekleri

Tarım reformu ise koalisyon politikalarının, özellikle sınıf çıkarlarına dokunan konular etrafındaki zorluklarını gösteriyor. Filipinler'de toprak reformu çabalarının tarihi 1960'ların başına kadar gitsen de, büyük eşitsizlikler varlığını sürdürmekte. 1970'lerde Marcos diktatörlüğünün toprak reformu programı toprak sahiplerinin direnişiyle karşılaştı ve askıya alındı. 1986 yılında Marcos'un devrilmesinden sonra, Başkan Corazon Aquino'nun yönetimi, kısmen Yeni Halk Ordusu'nun kırsal ayaklanmalarına yanıt olarak, 10.3 milyon hektar kadar alanın yeniden dağıtımını gibi iddialı bir proje başlattı. Fakat toprak sahiplerinin ağırlıklı olduğu Senato, kanundaki boşuklara işaret ederek yeniden dağıtım çabalarını kamusal arazilerle sınırlandırdı; en üretken toprak olan özel mülkiyet topraklarını dokunulmaz kıldı.

Senato'daki ilk yılında, Akbayan, toprak edinilmesi için gerekli fonları sağlayarak ve yasal boşlukları doldurarak yeni bir tarım reform kanunun (CARPER) hazırlanmasına başarıyla ortak oldu. Kanun geçti, çünkü Senato'daki toprak sahiplerinin sayısı oldukça azalmıştı; aynı zamanda tarımsal adalet için popüler bir hareket yeniden hayata dönmüştü. Bu harekete, Mindanao adasından başkanlık sarayına 1.700 kilometrelik mesafeyi yürüyerek aşan bir grup köylü hayat vermişti.

Fakat güçlü bir kanun geçirilse bile, uygulamaya konması için siyasi irade gereklidir. Kanun geçtiğinden beri, başkanlığın ihmali ve toprak sahipleriyle yüzleşmeye gönülsüz olunması elverişli 700.000 hektar kadar toprağa dokunulmasına neden oldu. Bu toprakların çoğu özel mülkiyettir, ve bazıları ülkenin en iyi tarım topraklarıdır. Tarım reformu, toprak sahiplerinin direnişinin, başkanlığın ihmalinin ve bürokratik zayıflığın engellemesi sonucu durma noktasına geldi. Reformist Başkan'ın toprak reformundan sorumlu zayıf ve yetersiz kişiyi görevden almayı reddetmesi ve Başkan'ın bu reforma karşı kayıtsız tavrı, Mart 2015'teki istifanın arkasında yatan etkenlerden biridir.

> İyi Yönetişim Fiyaskosu

Son olarak partimin iyi yönetişimi savunmadaki deneyimine döneyim. Liberal Parti yönetiminin yolsuzlukları ele alma konusunda ciddi olma vaadi, Akbayan'ın 2010 yılında reform koalisyonuna katılmasının en temel nedeniydi. Beş yıl sonra tam da bu nokta benim istifamı getiren şey oldu.

Aquino yönetiminin ilk yıllarına iyi yönetim için yürütülen kampanya damgasını vurdu. Akbayan'ın Senato'daki baş temsilcisi olarak, bu reform atağının ve yaygın yolsuzluk nedeniyle eski başkan Gloria Macapagal Arroyo'ya açılan davanın bir parçası olmak heyecan vericiydi. Mayıs 2013'te yapılan seçimler, ben dahil pek çok kişi tarafından Liberal yönetime bir güvenoyu olarak değerlendirilmişti.

Fakat balayı uzun sürmedi. Filipinler siyasi sisteminde "domuz eti varili" ya da "Öncelikli Kalkınma Yardımı Fonu" (ÖKYF) adı verilen bir kurum vardır. Bu kurum Amerikan kolonyal döneminin bir mirasıdır; Başkan Senato'nun her üyesine kendi bölgesindeki projelerde kullanması için belirli bir miktar para pay eder. Kısa bir süre sonra, becerikli bir siyasi yürütücü olan Janet Lim - Napoles'in, Senato üyelerinin kalkınma projeleri ve sosyal hizmetler için ayrılan ÖKYF fonlarını kendilerine aktarabilmeleri için sahte organizasyonlar kurduğunu, ve Napoles'in bu hizmet için kendisine de komisyon aldığını öğrendik. "Napoles dümeni" geniş bir tepkiye ve ÖKYF'nin kaldırılması için çağrılara neden oldu. Ben, kesin bir şekilde partimin ilkelerine sahip çıkması, ÖKYF'nin kaldırılması çağrılarına katılması, ve Başkan tarafından partiye ayrılan miktardan istifade etmeyi reddetmesi gerektiğine inanıyordum. Fakat dehşet verici bir biçimde, önerim bir liderlik toplantısında şiddetle bozguna uğratıldı.

Çok geçmeden, multimilyar pesoluk gizli başkanlık örtülü ödeneği Tediye İvme Programı hakkında bir başka skandal patladı. Kamu kaynaklarının şeffaf olmayan, mesuliyetsiz, kayıtsız manipülasyonu sayesinde yönetim, bir önceki yönetimi suçladığı davranışların aynısını yapmıştı. Yargıtay programın anayasaya uygun olmadığına karar verdiğinde, artık Başkan'ın kesin bir eyleme geçmesi için zamanın geldiğini düşünmüştüm.

Partime sorumlu yetkililerin istifasını istemesi için Başkan'a baskı yapmaları gerektiği çağırısında bulunduğumda, bazı parti üyeleri karşı çıktı; bunun yalnızca Başkan'ı daha inatçı yapmaya yarayacağını söylediler. Bu, ilerici bir partiye yakışmadığını düşündüğüm kaderciler bir yanıtı. Parti liderliğinde hiç bir şeye ulaşamayınca, Başkan'a direkt olarak kendim yazdım; endişeli bir vatandaş olarak Başkan'ın "sınır tanımayan şekilde kaynakları hızlı ve gevşekçe manipüle etmesi" nedeniyle Bütçe Bakan'ını kovması gerektiğini savundum. Programın, Yürütme Organına Senato ve Meclis üyelerinin üzerinde doğrudan finansal etki gücü vererek, "tam da Anayasa'nın engellemek

istediği, güçler ayrımını yıkan türde bir başkanlık himayesi" yarattığını yazdım.

Mektubum Akbayan liderliği içinde gerilime neden oldu: üyelerin çoğu Başkan'a bir birey olarak yazmaya hakkım olmadığını iddia etti. Kişisel görüşlerimin parti pozisyonunun arkasında kalmasının, partinin en yüksek profilli temsilcisi olmamın getirdiği bir bedel olduğu söylendi.

Partinin iç tartışmaları devam ederken, yönetim ikinci bir fiyaskoyla karşılaştı: 25 Ocak 2015'te, Mindanao'daki terorizm karşıtı görev sırasında bir şeyler yanlış gitti ve Ulusal Polis'in Özel Eylem Güçleri'nin 44 üyesi ve hükümetin o sırada geçici bir özerlik anlaşması için müzakere ettiği Moro İslami Kurtuluş Cephesi'nin onsekiz militanı hayatını kaybetti.

"Mamasapano baskını" üç nedenden dolayı bir kötü yönetim örneği idi. İlk olarak, Başkan emrini kendi verdiği bir operasyonun sorumluluğunu almayı reddederek başkanın temel liderlik prensiplerinden birini çiğnemiş oldu. İkincisi, operasyonun emrini yasadışı olarak, ülkenin Ombudsman'ı tarafından yolsuzluk suçlamasıyla görevden uzaklaştırılmış olan ulusal polis liderliğindeki bir arkadaşına vermişti. Üçüncüsü, bir şeylerin yanlış gitmesi halinde çok önemli barış müzakerelerinin sarsılacağını bilerek, Filipinler'in değil Amerika'nın önceliklerini yansıtan bir görev emir vermişti. İyi yönetim namına, Başkan'ın fiyaskonun tüm sorumluluğunu almasını ve Amerika Birleşik Devlet'lerinin rolü de dahil olmak üzere, baskının her ayrıntısını ifşa etmesini talep ettim.

Yönetimin otorite krizi büyüdükçe, Akbayan'dan reform için ısrar etmesini istedim. Başkan'ın zayıf bir ahlaki pozisyonda bulunduğunu, ona yalnızca trajik baskının sorumluluğunu kabul etmesi için değil, aynı zamanda yolsuz, yeteneksiz ve kayıtsız yetkilileri görevden alması ve paramparça olmuş iyi yönetim programını yeniden canlandırması için baskı yapmamız gerektiğini ileri sürdüm. Parti liderliği bu isteğimi reddetti.

Trajedinin sorumluluğunu almayı reddeden ve yolsuz ve yeteriz tanıdıklarını barındırmaya devam eden bir Başkanı destekleyemeceğim için, Akbayan'ın Temsilciler Meclisi'ndeki temsilcisi olarak görevimden istifa etmem kaçınılmazdı. Parti liderliğinin yanıldığını ikna olduğum kadar, Başkan'a destek olmak gibi temel bir parti pozisyonu ile hemfikir olmadığım sürece partinin temsilcisi olarak görev yapamayacağımı da farketmiştim. Kimse benden şahsen istifa etmemi istemedi ama partinin davranışı çok açıldı: 19 Mart 2015'te istifa ettim.

> Ana Dersler

Bu öyküyle, üç savunma arayışından öğrendiğim derslerin altını çizdim: üreme sağlığı, tarım reform ve iyi yönetim.

Üreme sağlığı mücadelesi kültürel sorunların özenli ittifak inşası ve söylem stratejileri sayesinde nasıl ilerici gündemi geliştirebilecek bir alan sağlayabileceğini gösteriyor. Aile planlaması mücadelesinde, üreme sağlığını savunan güçler, nüfus kontrolü anlatısının yerine kadınların üreme hakları üzerine bir söylemi koyarak üst ve orta sınıflar içinde ayrımlar yaratmayı başarmış, fanatik muhalefete karşın kanun geçmesi için bir alan oluşturmuştur.

Tarım reform deneyimi bize devrimci olmayan bir siyasi iklimde eşitsizlik yapıları üzerinde doğrudan kazanım sağlamanın ne kadar zor olduğunu hatırlatıyor. İlerici güçler güçlü bir yasama oluşturmayı başarmış olasalarda, tarımsal eşitsizlik yapıların halen güçlüdür; bunu başkanlığın ihmali, bürokratik zayıflık ve toprak sahiplerinin direnişinden oluşan bileşime borçluyuz.

Üçüncü örnek olan iyi yönetim mücadelesi, mecburen acı verici kişisel ve siyasi sonuçlara neden olmuş olsa da, bir dersler hazinesi sunuyor. Bir ders, koalisyonların dinamik olduğudur: bu durumda, reform için yapılmış ittifak başka bir şeye evrilmiş olabilir. İkincisi, ilerici bir partinin sürekli olarak koalisyonlardaki katılımını değerlendirmesi gerektiğidir. Her partinin çıkarları vardır, bunlar yönetim pozisyonlarını ya da koalisyon içindeki etkilerini de içerir;

fakat zaman zaman bu çıkarlar temel değerlerle çatışabilir. Böyle kritik anlarda, bir sol parti, eğer şerefini koruyacaksa, değerlerinin hakim olduğundan emin olmalıdır.

Üçüncü ders: bazen partiler ve meclisteki temsilcileri arasında ciddi fikir ayrılıkları ortaya çıkabilir. Bu durumlarda, ilericiler, kendi partilerinin liderliğine muhalefet etmek anlamına gelecek olsa bile, vicdanlarını dinlemelidirler. İlerici olmak, eşitlik, adalet, dayanışma ve bağımsızlık üzerine kurulmuş bir toplum hayal etmek, ve bu hayali gerçekleştirecek bir siyasi programa sahip olmak demektir. Fakat bu aynı zamanda etik, ahlaki bir duruş yansıtmak demektir. Muhtemelen yönetici pozisyonundaki gerçek ilericileri ayıran şey, onların etik davranışlarıdır. Benim için, iktidarın koridorlarında bir ilerici olmak demek, herşeyden önce, kişinin ilkelerine ve değerlerine sıkı sıkı tutunması demektir, bu kişinin pozisyonunu, mülkiyetini ve hayatını kaybetmesi anlamına gelecek olsa bile. ■

Walden Bello'ya ulaşmak için: <waldenbello@yahoo.com>

¹ <http://isa-global-dialogue.net/power-and-principle-the-vicissitudes-of-a-sociologist-in-parliament-july-4-2015/>

> Sosyal Bilimler ve Demokrasi: Seçmeci bir Yakınlık

Dipankar Gupta, Shiv Nadar Üniversitesi, Yeni Delhi, Hindistan¹

Dipankar Gupta.

Dipankar Gupta seçkin bir Hintli sosyolog ve öncü bir kamusal entelektüeldir. Yeni Delhi'deki Shiv Nadar Üniversitesi'nde bulunan Kamu İşleri ve Eleştirel Teori Merkezi'nde Direktör ve Profesördür. Yaklaşık otuz yıl boyunca Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nde sosyoloji dersleri verdi. Yazar ve editor olarak onsekiz kitaba katkıda bulundu; Hindistan'ın postkolonyal dönüşümüyle bağlantılı, geniş yelpazede pek çok konu üzerine yazdı. En son kitabı *Revolution from Above: India's Future and the Citizen Elite* [Yukarıdan Devrim: Hindistan'ın Geleceği ve Elit Vatandaş], demokrasinin yukarıdan müdahalelerle ilerlediğini öne sürüyor. *The Times of India* ve *The Hindu* gazetelerinde düzenli olarak köşe yazmaktadır, ve Hindistan Rezerv Bankası ve Ulusal Tarım ve Kırsal Kalkınma Bankası'ndaki yöneticilik pozisyonları dahil olmak üzere çeşitli enstitüler üzerinden kamu işlerinde de faaldir. Toronto, Paris ve Londra'da Misafir Profesör ve ABD'deki çeşitli üniversitelerde de kıdemli üye olarak bulunmuştur. Fransız Hükümeti tarafından 2010 yılında verilmiş olan Sanat ve Edebiyat Şövalyesi Nişanı'na layık bulunmasının yanında başka pek çok ödülün de sahibidir. Bu makalenin daha geniş bir versiyonu *Global Express*'te bulunabilir².

Felsefe dahil olmak üzere sosyal bilimlerin neden sadece demokratik toplumlarda geliştiğini hiç merak ettiniz mi? Dünyanın en zengin ülkelerinden bazıları, örneğin Suudi Arabistan, Çin ve Rusya, doğa bilimlerinde büyük adımlar attılar, fakat sosyal bilimlerde çok kötü durumdalar. Çin ve Rusya diğer iyilerle elektronik, fizik, tıp, ulaşım da yarışabilir, fakat sosyoloji, siyaset bilimi, iktisat ve hatta tarihi bile işin içine soktuğunuz anda bocalıyorlar. Sosyal bilimlerin aktif olarak peşinden giden yalnızca demokrasiler midir? Eğer öyle ise, neden?

Bazıları, demokrasi ve sosyal bilimler arasındaki görünür yakınlığın daha yüzeysel bir önyargıyı gizlediğini öne

sürmüştür - bu görünüşteki bağlantının aslında spesifik bir Batı kültürünün ürünü olduğunu. Belki de sosyal bilimlerin aslında yalnızca Avrupalı ya da Amerikalı kaygılarla sınırlandırıldığında kültürel olarak tarafsızmış gibi görünüyordur? Sosyal bilimlerdeki pek çok Batılı olmayan eleştirmen, aynı zamanda sosyal bilimlerdeki evrenselci iddiaları açığa çıkaran birer onarıcı olarak, yerli kategorileri teşvik etmektedir. Fakat bu yaklaşım sosyal bilimlerin, Avrupa ve Amerika'da bile, yakın zamanda geliştiğini unutmaktadır. Bir zamanlar bu bilgi sistemleri dünyanın o bölgelerinde bile yeniydi; analitik güçlerinin hiçbirini orta ya da geç orta çağ Avrupa'sından almamışlardı.

Demokrasiden önce, sosyal bilimler arayışının bağlamı ortada yoktu. Sosyoloji, siyaset bilimi ve iktisatta başlıca öge olan veri biçimleri de mevcut değildi. Sosyal bilimler, yeni bir bağlam ortaya çıktığında ve yeni bir olgu seti anlam kazandığında doğdu; sosyal bilimleri büyümeye sevkeden bu ikili itkiydi.

Bilgi, üstten, yani kiliseden ya da devletten devredilen inançlardan oluştuğu sürece, sekülerizm mümkün değildi; birey “Söylediğine inanmadan önce bana onu kanıtla” diye sorabilene kadar kenarda bekliyordu. Sosyal bilimler için sekülerizm anahtardır, çünkü hareket halindeki insanları inceliyoruz. Hayatlar durağan ve sabit değildir, çünkü bağlamlar hem küresel hem tarihsel olarak değişiklikler gösterir. Doğa bilimlerinin daha çok hareket alanı vardır: Su her zaman susuzluğu dindirir, gökkuşağı gökyüzünde kavis çizer, ve ateş hem ışık hem duman getirir. Bunların hiç birinin demokrasiye ihtiyacı yoktur, demokrasi geldiğinden beri de değişmiş değillerdir. Sosyal bilimler ise farklıdır.

Sosyal bilimler için, gözlemleri, başkalarının yaptıklarının benliği etkilediği ve hatta tanımladığına dair bir anlayışla çerçevelemek anlamlıdır - hatta gereklidir -. Bugün çok önemli olan bu anlayış, geçmişte bir değer ya da ağırlık taşııyordu. Erken zamanlarda, topluluklar, gruplar, dayanışmalar, kabileler, kastlar, yakınlıklar ve akrabalar, kendi sınırları içinde yaşıyorlardı, ama bir toplumumuz yoktu. Sosyal bilimsel sorgulamanın konusu olan, ilksel sınırlar arasındaki çok çeşitli, düzenli etkileşimler, insan tarihine yakın zamanda girmiştir. Toplumun gelişyle, artık sıkı bağlarla varolan gruplar içinde kalmak mümkün değildir: “öteki”ne dair farkındalık, kişinin benliğinin kurulmasında bile merkezi hale gelir.

Demokraside bu farkındalık daha da önemli bir hal alır. Politikalar ya da ekonomik inisiyatif, daha az imtiyazlı olanları de dahil olmak üzere, çoklu çıkarları göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin, İngiltere’nin 1834 tarihli Yeni Yoksul Yasası, demokrasiyi kurmak için büyük bir adımdı: emeğin artık yalnızca papazın yönetimindeki bölgedeki düşkünler eviyle sınırlandırılmayacağı, iş arama için özgürce hareket edebileceği anlamına geliyordu.

Demokrasi yeni, büyük bir olguyu yüzeye çıkardı. Başından beri, insanları rasyonel amaç peşinde, kendi yolunu seçmekte özgür aktörler olarak kabul etmeye başlamıştık. Seçimlerle beraber hata yapmaya da eğilimliyiz. Bu ödemeye hazır olduğumuz bir bedeldir, çünkü kişi yalnızca hata yapmaktan korkmadığı zaman yenilikçi şeyler gerçekleşebilir.

Bu ne anlama geliyor? Kişisel hatalar cezalandırılmadığı zaman, hem iyileşme hem de yenilik için olanak vardır. Eğer demokrasinin kanunları ihlal edilmezse, sınırlarına hürmet eden hatalar hoş karşılanır. Demokrasi çok yola izin verir: çocuk yetiştirmenin, evli hayatı sürdürmenin, iş ve meslek seçmenin, arkadaş edinmenin farklı biçimlerine. Geçmişte, bu seçimler varolmamaktaydı; fakat demokraside, gele-

neksel önyargılardan uzaklaşmakta zorlananlar bile ilksel içgüdülerini sınırlamak zorundadır.

Sosyal bilimlerin ampirik maddesini oluşturan, bu deneme - yanılma ormanıdır. Hata yapmak bireysel bir noktadan talihsiz olabilir, fakat sosyal bilimler için hatalar esastır; sosyal bilimcilere hem verilerini hem de kavramlarını verirler. Demokrasi sosyal bilimlerin ortaya çıkması için gerekli koşuldur, çünkü yalnızca o zaman hataların kabulü olağan hale gelir.

Kendinizi demokrasi öncesi bir toplumda bir iktisatçı olarak düşünün. Bütün pratik nedenlerle piyasa biliniyordu, metaların ve hizmetlerin alıcıları ve satıcıları önceden belirlenmiş ve en başından etiketlenmişti. Ortaçağ “karkhanası” [atölyeler] belirli bir alıcı kategorisi için üretiyorlardı; beceri gerekiyordu, teşebbüs ise değildi. Keza “ekonomik” hata yapmak da mümkün değildi; risk alma ortaya çıkmamıştı, çünkü alma ve satma gelenek ya da hamilik tarafından şekillendiriliyordu. Toprak kolaylıkla devredilebilir olmayınca ve emek özgürce hareket edemeyince statü de başından belirleniyordu; bir akademik disiplin olarak iktisadın bu yüzden demokrasi öncesi zamanlarda yeri yoktu. “Gizli bir el” yoktu, piyasa dengesizliği yoktu, ekonomik çalkalanmalara ve iflasa neden olan muhakeme hataları yoktu.

Fakat çoklu çıkarların etkileşimde olduğu bir bağlamda, demokrasi er ya da geç ekonomisini hassasiyetle idare etmeli. Piyasanın gizli eli işlerken, devletin açıktaki eli de toplumsal dengeyi sağlamak için kimi zaman gereklidir. Eğer hükümet bir sınıfın ya da diğerinin çıkarlarına teslim olursa, hasar görmüş bir ekonominin iyileşmesi bir o kadar uzun sürer. Bu örüntü, ötekilere dair farkındalığın, birbirini kesen çıkarların ve hataların kabul edilebilirliğinin demokrasiler için ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkarır.

Eğer insanların hata yaptığına dair basit ilke olmasaydı, bir disiplin olarak iktisadın üzerinde duracak bacağı olmazdı. Parasal gevşemenin zamanı geldi mi? Döviz kuru oranı belirli bir seviyede sabitlenmeli mi? Totaliter ekonomilerde böyle sorgulamalar için alanlar sert bir şekilde kısıtlıdır, çünkü kararlar yukarıdan alınır. Demokrasilerde, “ispatlayın” diye ısrar edebiliriz.

Benzer biçimde, siyaset bilimi de, güçle otoriteyi birbirinden ayırarak, demokrasiye olan bağlılığının altını çizmektedir. Geçmişte, yöneticilerin gücü vardı, fakat otorite yalnızca özgürce kullanılan popüler vekaletle gelir. Demokrasi sayesinde diğer insanlar da önemlidir. Demokrasi toplumdaki çıkarların çokluğunu gerekli bir şart olarak kabul eder; birbiriyle çatışan görüşler ve hedefler özgür ve adaletli seçimler çerçevesinde ifade edilmelidir, otorite hangi partinin elinde olursa olsun bunu Tanrının ya da Kralın değil, İnsanların adına elde tutarlar. Başarılı olmak için otorite arayışındaki her kimse çatışan çıkarları dengelemelidir - tarımcılar, sanayi işçileri, beyaz yakalı sınıf, ve diğerleri.

Tüm bu fraksiyonların alt fraksiyonları da vardor, bu da siyasettekilerin dikkatlerini “ötekiler”e de vermelerini zorunlu kılar.

Siyaset bilimi için, sistemin insanların hata yapmalarına ve bu hataları düzeltmelerine - her zaman belirli kurallar dahilinde - izin vermesi mecburidir. Hata yapın, güç kaybedersiniz. Bir demokraside, otoriteye sahip olanlar yükselişlerini verili kabul edemezler; seçmenler, öyle yapmaya teşvik edilmeseler de, fikirlerini değiştirebilirler. Demokrasi olmadan seçenekler yoktur, seçimler yoktur, fikir değiştirmek yoktur, ve görevde olanlara karşı oy kullanabilme faktörü yoktur.

Ya ana amacı sınıflar, kategoriler, cinsiyetler, mesleki gruplar üzerinden olguların ışığını kırmak olan sosyoloji? Evlilik gibi toplumsal pratikler, eylemin kendi bağlamı üzerinden, ya da farklı lensler ile kastın, sınıfın, dinin, mesleğin etkilerine bakarak incelenir. Bu ikinci inceleme tarzı “ötekilere” dair fakındalık ile başlar.

Sosyoloji, gerçeğin popüler kavramsallaştırmalarına ya da daha spesifik olarak, özcülüğe direnerek, kendisinin farkında olarak karşılaştırmalı metodun içine dalar, zamanlar ve mekanlar içindeki çeşitlilikleri inceler, akademisyeni tarafsız ve eleştirel olmaya zorlar. Karşılaştırmalı çalışmalar sayesinde toplumsal bir olgunun, ki bu din, evlilik ya da sosyal tercihler olabilir, genel özelliklerini araştırır ve aynı zamanda toplumsal gerçeklerin içinde bulundukları konuma göre kendilerini farklı şekilde ortaya koyduklarını anlar.

Dolayısıyla sosyolojinin demokrasiyle bağlantısını anlamak kolaydır: Disiplin kendisini, “ötekiler”e dair, bağlama dair farkındalık içinde, insanların kültürel ve ekonomik sınırlar içinde ve bu sınırlar arasında birbiriyle nasıl etkileşime girdiklerine odaklanarak tanımlar. Bu maksatlı olarak ışın kırma özelliği sosyolojinin bazı alanlarda, en belirgin olarak da toplumsal hareketlilik çalışmalarında, ilerleme hızını belirleyen olmasını sağlar.

Demokratik olmayan bağlamlarda bu soruları sorma özgürlüğü nerededir? Demokrasinin sağladığı özgürlük olmadan, bu çizgilerdeki incemeler yıkıcı diye etikenlenecektir. Demokrasi ise, bunun aksine, böyle incelemelerden beslenir, çünkü tüm otorite talimleri birbirleriyle yarışır, ve o da çoklu çıkarların en iyi nasıl temsil edileceğini ölçer.

Sosyoloji aktivistmiş gibi veya karar alıcıların birincil çıkarları tarafından harekete geçiyormuş gibi görünebilir. Bu disiplinin yalnız bir okumasıdır, fakat aynı zamanda demokratik siyasetçilerin sosyolojiden faydalanabileceği de doğrudur; eğer karar alıcılar bir sorunun tam bir resmini istiyorlarsa, bunun için dönüp sosyolojiye bakabilirler.

Fakat sosyologlar aktivistlerin emrinde çalıştıklarında da verilerini akademik olmayan çıkarlara uyacak şekilde lekeleme riskiyle karşılaşılır. Sosyoloji, değişikliğin yönü

hakkında bütüncül şekilde sormaya uygundur; sıklıkla sınırlı çekişmelere neden olur, sıklıkla daha geniş bakışı belirsizleştirir. Fakat sosyoloji aynı zamanda daha geniş katılım, ve farklılık ve hatalara dair daha büyük bir hoşgörü üreterek, daha kapsayıcı bir topluma da doğru yolumuzu çizer. Sosyolojinin kalbinde, insanların hata yapabileceği önermesi yatar, fakat insanlar hatalarını düzeltmeye ve önceden belirlenmemiş araçlarla amaçlarının peşinden gitmeye de çalışırlar.

Benzer argümanlar tarih ve felsefe için de geçerlidir. Tarih, aslında, şimdiki zamana tutkudur; geçmişe sonlu hayatlarımızın bakış açısından bakarız. Demokrasilerde, geçmiş zamanların detaylı incelemeleri, geçmişin şimdiki zamanı nasıl etkilediğini takdir ederken bir yandan da geçmişin hatalarını kabul etmemizi sağlar. Bu olmadan tarih renksiz bir kronolojiden ya da azizlerin renkli hayat öykülerinden ibarettir; her iki durumda da akademik olarak işe yaramazdır.

Benzer bir şekilde felsefe de demokrasinin ortaya çıkışıyla dönüşmüştür. Descartes'ten Kant'a, tek başına Batı felsefesini yöneten “benlik”, “öteki”ne yer açama zorunda kalmıştır. Bu dönüşüm, uyumcu değil, inşacı olara okunmalıdır, çünkü bugün felsefe açık bir içimde öteki olmadan aslında benliğin olmadığını kabul etmektedir. Eğer demokrasi “ötekiler”e dair bir ilgiye işaret ediyor ve hatalara izin veriyor ise, aslında “vatandaşlık”tan bahsediyor oluyoruz - - etikten, demokratik yasanın ve yönetişimin köşe taşından. Demoratik anayasalar ve ceza kanunları “öteki”leri ontolojik olarak kendimize benzeyeni varlığımızı tamamlayan, etik aktörler olarak kabul etmeyi öncüller.

“Öteki” bu kadar merkezi olduğunda ve “hataların” kabulü olağan hale geldiğinde, biz aslında vatandaşlıktan bahsediyor oluruz. Sosyal bilimciler vatandaşlığı güçlendirmeye çalışır, böyle yaparak disiplinlerini de sağlamlaştırırlar. Bir demokrasinin gücü, sosyal bilimlerinin gücünden ve derinliğinden anlaşılabilir. Seçme özgürlüğü, “hatalara” karşı açıklık ve ötekilerin benliği etkilediğinin farkedilmesi, yalnızca demokrasilerdeki vatandaşlar için mevcuttur. Sonuç olarak, sosyal bilimler Batılı ya da Avrupa merkezli olarak karakterize edilemez. İlle de bir şey olarak tanımlanacaklarsa, vatandaş merkezli, ve belki de vatandaş - merkezci disiplinler olarak görülmelidirler. ■

Dipankar Gupta'ya ulaşmak için: <dipankargupta@hotmail.com>

¹ Profesör André Béteille ve Profesör Deepak Mehta'ya yorumları için çok teşekkür ederim

² <http://isa-global-dialogue.net/social-science-and-democracy-an-election-affinity/>

> Bakım İşine Dair Küresel Perspektifler

Brigitte Aulenbacher, Johannes Kepler Üniversitesi, Linz, Avusturya, ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Ekonomi ve Toplum (RC02), Yoksulluk, Toplumsal Refah ve Sosyal Politika (RC19), Çalışma Sosyolojisi (RC30) ve Toplumda Kadın (RC32) Araştırma Komiteleri Üyesi ve Üçüncü Uluslararası Sosyoloji Derneği Sosyoloji Forumu Yerel Organizasyon Komitesi Başkan Yardımcısı, Viyana 2016

İllustrasyon Arbu.

Fakat birkaç yıldır bakım ve bakım işine olan sosyolojik ilgi yükselişte: konu, sosyolojik araştırma gündeminde hızlı üst sıralara çıkıyor ve sosyologlar bakımın içerdiği toplumsal farkları, eşitsizlikleri ve süregiden bakım boşluklarını giderek daha çok araştırıyorlar.

> Bakım Krizleri ve Küresel Bakım Açıkları

Küresel Kuzeyin üst ve orta gelirli ülkelerinin sosyolojilerinde, bakım ve bakım işine olan bu yeni ilgi, OECD ülkelerindeki Yeni Kamu Yönetimi uygulamalarını ve bakımın metalaşmasını da içeren 1980lerde ve 1990larda başlamış olan süreçleri, ve bunun yanında gündelik hayatta bakım sunmaya dair süregelen zorlukları da yansıtmaktadır.

Bir yandan, yeni “bakım endüstrileri” geliyor ve özel haneler giderek artan bir biçimde Küresel Güney ve Doğu’dan göçmen işçi istihdam ediyor. Bir diğer yandan, Güney ve Doğu Avrupa’nın yanı sıra Batı Avrupa’da da refah devletleri küçül-

Günlük hayatta ve yaşam boyunca aile, akrabalar ve profesyoneller tarafından, piyasada ve devlet ya da sivil toplum tarafından sunulan bakım ve bakım işi, kişisel bakım ve diğerlerinin bakımı: tüm bunlar bireyler ve toplumsal uyum

için esastır. Ne var ki bakım üzerine uzun bir araştırma geleneği olmasına rağmen, konu kenara itilmiştir. Bunun nedeni muhtemelen bakımın genelde, özellikle de cinsiyete ve etnisiteye dayalı işölümü çerçevesi içinden, (sözde) özel alanda görünmez ve kamusal alanda ise değersiz olmasıdır.

üyor, ve 2008 sonrası mali kemer sıkma politikaları yeni bakım krizleri yaratıyor. Bu krizler, bakım ve bakım işinin toplumsal yeniden üretimin önemsiz görülmüş ve ihmal edilmiş alanlarından olmalarından dolayı genelde görmezden gelinmiştir.

Fakat Küresel Güneyin orta gelirli ülkelerinde, son on yıldaki ekonomik büyümeye eşlik eden yeni sosyal programların genişlemesi ve refah devletiyle, bakım ve bakım işi yoksullar, çocuklar, yaşlılar, ve engelli insanlar için bir kamu sektörü hizmeti olarak güçlenmiş, ve giderek nüfusun geri kalan bölümlerine de genişletilmiştir.

Bakım ve bakım işi üzerine yapılmış son sosyolojik araştırmalar bu gelişmeleri yansıtmakta. Küresel Diyalog'da az sonra okuyacağınız makaleler ise Küresel Kuzey ve Güney'deki birkaç ülkenin bakım rejimlerinin iç yüzünü kavramamıza yardımcı olacak.

> Küresel Kuzey ve Güneyde Bakım Rejimleri

Bu yazıyı takip eden makaleler birkaç ülkede (özel) hane halklarının, aile ve akrabaların, sivil toplumun, devletlerin ve piyasaların birbirleriyle etkileşimlerine odaklanarak farklı bakım rejimlerini karşılaştırmakta ve bizi dünyanın dört bir yanına götürmektedirler. Hep birlikte ele alındığında bu makaleler günümüzdeki bakım rejimlerine dair dört iç görüş sunuyorlar. İlk olarak, süregelen, genel bir piyasalaşma eğilimini ortaya çıkarıyorlar. İkinci olarak, metalaşma

ve meta olmaktan çıkması arasındaki karmaşık etkileşimin ana hatlarını çiziyorlar. Üçüncü olarak, bakımın metalaşmasının nasıl sadece bakım işinin düzenlenmesinde bir fark yaratmadığını ama aynı zamanda bakımı kimin sunduğuna ve kimin bakım aldığına dair sorular sorduğunu da gösteriyorlar. Son olarak, bu makaleler, bakım ve bakım işindeki önemli eğilimleri anlamak için yerel, ulusal, uluslararası ve ulus ötesi bağlamları incelemenin önemini gösteriyorlar.

Michael D. Fine makalesinde Avustralya'nın bakım rejiminin piyasalaşma ve kamu hizmeti arasında nasıl yeniden düzenlendiğini anlatıyor. Bakıcıların görevleri ve çalışma koşulları, ve bakım hizmeti alanların müşteri kavramıyla tanımlanmaları, profesyonelleşme ve profesyonelleşmenin yitimi arasında gidip gelen ve sürmekte olan temel değişikliklerdir. Hildegard Theobald'ın ve Yayoi Saito'nun İsveç ve Japonya'daki bakım rejimleri anlatıları, ulusal politikaların bakıma dair fikirleri nasıl aktarıp uyarladıklarını ve bunların işbölümüyle nasıl ilişkilendiğini gösteriyor. İki bakım rejimi arasındaki farklara rağmen, her iki ülkedeki profesyonel uzun vadeli bakımın da kamusal bakım hizmetini zayıflatan politikalar tarafından tehdit altında olduğu görülüyor.

Roland Atzmüller, Brigitte Aulenbacher, Almut Bachinger, Fabienne Décieux ve Birgit Riegraf, Avusturya ve Almanya'nın refah devletinden yatırım

devletine doğru aldığı yola dair bulgularını sunuyorlar. Bu yol, bakımı tartışmalı bir alan olarak tanımlamakta ve hanelerdeki göçmen işini, profesyonel bakımı, toplumsal protestoları ve alternative bakım kavramlarını şekillendirmekte. Monica Budowski, Sebastian Schief ve Daniel Vera ise Şili, Kosta Rika ve İspanya'daki bakım rejimlere dair bir karşılaştırma sunuyor, ve çocuk bakımı düzenlemelerinin ve ekonomik olarak güvencesiz olan hanelerde kadın ve erkekler arasındaki işbölümünün refah devletinin temel bakım sağlayıcılar olarak piyasaya, aileye ya da devlete yönelmesi tarafından şekillendirildiğini gösteriyor. Elena Moore ve Jeremy Seekings apartheid rejiminden apartheid sonrası rejime geçişi vurgulayarak Güney Afrika'nın refah devleti tarihini yeniden inşa ediyorlar. AIDS ve yetimler gibi sorunlarla karşı karşıya kalan, ve yaşlı ve çocuklara odaklanan devlet, bakım hizmetinden merkezi bir rol oynamaktadır; fakat aile, akrabalar ve son dönemde de piyasa da Güney Afrika'daki güncel bakım rejiminin önemli parçalarıdır. Kısacası, makaleler çok farklı ülkelerde bakımın giderek artan metalaşmasının birbirinden farklı bağlamlarına ve sonuçlarına işaret ediyorlar. ■

Brigitte Aulenbacher'e ulaşmak için:
<brigitte.aulenbacher@jku.at>

¹ Tüm bunlar ve dünyada bakım ve bakım işi üzerine daha fazlası için: Soziale Welt (Sonderband 20), "Sorge: Arbeit, Verhältnisse, Regime" [Bakım: Çalışma, İlişkiler, Rejimler], 2014 (editörler: Brigitte Aulenbacher, Birgit Riegraf, ve Hildegard Theobald).

> Avustralya'da Bakımın bir Piyasa olarak Yeniden İnşası

Michael D. Fine, Macquarie Üniversitesi, Sydney, Avustralya ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Yaşlanma Sosyolojisi Araştırma Komitesi Üyesi (RC11)

<http://www.childcaresales.com.au/>

kişisel yardıma her gün ihtiyacı olanlara verilen desteği şekillendiriyordu. Şarkının sözlerinin kaynağı olan Henry Lawson'un şiirinde diyordu ki;

*Yorgunluktan ya da umursamaktan vazgeçtim
Hissetmekten ve çaresizlikten vazgeçtim
Şimdi yalnızca
Tüm umursama belirtilerinin ötesinde olmayı diliyorum.*

<<https://www.youtube.com/watch?v=q9pqht2Ph04>>

Birbiri ardına gelen İşçi Partili ve Liberal - Ulusalçı Avustralya Hükümetleri, sosyal bakım programlarını genişleteceklerini ve geliştireceklerini iddia ederek halk desteği aradılar. Fakat bu neoliberalizm ve mali kemer sıkma döneminde, kamu hizmetlerin ve kar amaçlı olmayan hizmetlerin sınırlandırıldığı, piyasanın teşvik edildiği yeni bir büyüme şablonundan faydalandılar. Hizmet kullanıcıları mümkün olan her yerde kendi ceplerinden ödemeleri gereken "tüketiciler" olarak yeniden biçimlendirilmişlerdi.

> Bakım: Sosyolojik Bir Teşhis Geliştirmek

Bakımın insan hayatı boyunca gerekli olduğunu biliyoruz. Fakat bakımı anlamak halen disiplinde bir kör nokta olmaya devam ediyor. En basit uluslararası ya da kültürler arası karşılaştırmada bile bakımın düzenlenme biçiminin toplumun iç işleyişini yansıttığı açıktır. Dolayısıyla bakımı analiz etmek güçlü bir toplumsal

>>

Avustralya'da kayda değer bir kar amacı gütmeyen çocuk sektörünün varlığının yanı sıra, hizmetler kar amaçlı bir iş olarak alınıp satılabiliyor.

Matilda ile Vals yatağını yanında taşıyan (matildasıyla vals yapan) ve Avustralya taşrası boyunca iş arayan evsiz bir serseriyle ilgili, yanıltıcı biçimde neşeli bir şarkıdır. Uluslararası çapta da Avustralyalı olduğu farkedilebilen şarkı, ondokuzuncu yüzyılın sonunda bu ülkenin ekonomisine hakim olan endüstriyel ölçekteki koyun çiftçiliğine hizmet eden gezgin hayat tarzını simgeler. Avustralya'nın aynı zamanlarına ait bir başka önemli folk şarkısı, Umursamaktan Vazgeçtim, yeni dönemin teması olabilir; çünkü yeniden inşa edilen ve piyasalaşan bakım hizmetleri giderek artan bir biçimde

tanısal araçtır, en kırılgan olanların toplumsal ilişkilerini, ve aynı zamanda toplumsal yapıları ve iktidar sistemlerini anlamının bir yoludur.

Genelde kadınların ücretsiz olarak ve aile içinde bakımı sağlaması beklense de, bakımın önemi 20. Yüzyıl içinde aile dışına taşdı. Kadınların ev dışında istihdamı arttıkça, aile dışında bakım talebi de arttı. Avustralya'daki hükümetler de, diğer hükümetler gibi kayıtlı, ücretli bakıma erişim sağlayarak yanıt vermeye mecbur oldular.

Zor ekonomik koşullara rağmen, Avusturalya kayıtlı bakım hizmetlerini önemli biçimde genişletmiştir. Bu değişikliğe, bakımın düzenlenmesinde, finansmanında ve hizmet sunumunda önemli başka değişiklikler eşlik etmiştir. Tüm bu değişiklikler, bebek ve çocuk bakımının yönetiminden, engelli desteğine, yaşlı bakımına kadar, görece uzmanlaşmış bazı alanları kapsar. Her bakım sektörünün kendine has özellikleri olsa da, bu özellikler daha büyük dönüşümleri ya da eylem taleplerinin ve hükümet ve piyasanın yanıtlarının altında yatan ortak unsurları bulanıklaştırmamalı.

> Yaşlı ve Engelli Bakımında Reformlar

Avustralya'da yaşlı bakımındaki değişiklikler, bir yandan yaşlanan nüfusun ihtiyaçlarına yanıt verirken diğer yandan kamu harcamalarını kontrol altında tutma çabaları tarafından şekillendirilmiştir. Değişiklikler yaşlı bakımında 50 yıllık bir genişleme ve reform üzerine kurulmuştur, fakat aynı zamanda, her tür ve seviyede hizmet için daha yüksek ücretler ile sistemin ana unsurlarını temelden dönüştürmeyi amaçlamıştır. Piyasa ilkelerine artan imat ve hizmet sunumunda daha büyük rol oynamaları için özel kar amaçlı hizmet sunucularına artan teşvik söz konusudur.

Daha önceki programdan farklı olarak, yeni Ev Desteği Programı, Avustralya'nın eyaletleri arasında ufak farklılıkları olmakla birlikte tümüyle ulusaldır. Avustralya'nın engelli bakımı

reformları da, hem bakıma ihtiyacı olan ve sayısı giderek artan engelli insanlara, hem de daha önceleri bazı yetki kararları tarafından verilen eşitsiz ve yetersiz hizmetlere ilişkin insani kaygılara yanıt yeren bir ulusal bir program sunar.

Yaşlı bakımına dair reformların gerçekleştirildiği dönemde, - Tüketici - Gündümlü Bakım yaklaşımı diye bilinen - bireysel ödemeler, hizmet alıcılara hizmet alımında kendi fonlarının kontrolünü verir. Bu reform özellikle engelli insanlara, ve halen aile bakımına bağımlı zihinsel engelli yetişkin çocuklarına bakan ebeveynlere çekici gelmiştir. Bu ikinci grup tipik olarak annelerden ya da güçsüz, yaşlı ebeveynlerden oluşur.

Her iki programda da hizmetlerin yerine nakit ödeme koymak bir hizmet piyasası geliştirmeyi ve kar amaçlı hizmetleri öne çıkarmayı hedeflemiştir. Bu aynı zamanda geçici çalışmayı sağlamlaştıracak, ve çalışanların çalışma koşullarında ve kamusal olan ve kar amaçlı olmayan hizmetlerde önemli etkileri olacaktır.

> Çocuklara Bakmak

Avustralya muhtemelen 1970ler ve 1980lerde çocuk bakım hizmetleri için ulusal bir program geliştirmiş, ana dili İngilizce olan ilk ülkeydi. Hizmet sağlayıcıların hiçbiri ilk başta kar amacı gütmüyordu; fakat 1990larda kar amaçlı sunucular da programa katıldılar. Kısıtlı bir varlık testi üzerinden destek ve düzenlemeye tabi finansman sistemi, artan ücretlere ayak uyduramadığı için genişleyemedi ve pek çok aile çocuk bakımına erişemez oldu. Halen iktidarda olan Liberalerin liderliğindeki hükümetin sunduğu reformlar, varolan fonları yeniden bölüştürüp hizmeti arttıracak, fakat aynı zamanda desteği sıkı biçimde annenin istihdamına bağlayacak.

Yukarıda anlatılan programların hepsi, aile temelli bakımın yerine ücretli kayıtlı hizmetleri koyuyor. ABD dışında bütün OECD ülkelerinde kullanılan alternatif bir yaklaşım ise kamusal olarak finanse edilmiş ücretli ebeveyn iznini

olanaklı kılıyor. Sonunda 2011 yılında Avustralya'da da ulusal bir program sunuldu, fakat yalnızca birkaç yıl sonra programa uygunluğu sınırlayan yeni şartların getirilmesi ve işleri nedeniyle belli özlük haklarına sahip çalışanların dışlanması nedeniyle çok kısıtlı hale geldi.

> Yeni Bakım Şablonu'nun Karşısındaki Zorluklar

İlk refah programları, ailelerinin artan bakım ihtiyaçlarına yetişmekte yetersiz kalan sınırlı kapasitelerine yanıt veriyor, piyasalar ise buna yetişmekte başarısız oluyordu. Bugün siyasetçiler düzenlenmiş ve devlet tarafından teşvik edilen bir bakım piyasasına dayalı alternatif bir system yaratmak istiyorlar. Avustralya'da ortaya çıkan farklı düzenlenmiş piyasalar, kamusal finansmanın yerine aileler tarafından varlık testine dayalı olarak yapılacak ödemeleri ve kar amaçlı sunucular tarafından sağlanacak düşük maliyetli hizmetlerin getireceği "verimlilikler"i koyarak, hükümetin doğrudan harcamalarını azaltmayı vaatmektedir. Bu yaklaşım hizmet alacak olanlara daha çok "seçenek" sunduğu için çekici geliyor olsa da, aynı zamanda hem bakım hizmeti alacak olanlar hem de çoğu kötü çalışma koşulları ve düşük kariyer olanaklarıyla karşı karşıya olan hizmet personeli için güvenlik sorunları içermektedir.

Hatırı sayılır zorluklar, sosyologlar için de mevcuttur. Kuramın ötesine gitmek için bu yeni bakım sistemlerinin işleyişini anlamalı, ve aynı zamanda bu farklı modellerin bakım için, ödemeler için, sadakat ve saikleri için, hem bireysel ve aile temelli mahremiyet için, hem de diğer yandan ücretli istihdam için getirdikleri sonuçları belgemeleli ve analiz etmeliyiz. ■

Michael D. Fine'a ulaşmak için:
<michael.fine@mq.edu.au>

'Şarkının orijinal adı Past Carin'. Caring kelimesi, hem "umursamak" hem de "bakmak" anlamına geliyor, yazar bu ikili anlamı kullanıyor. (ç.n.)

> Uzun Vadeli Bakım: İsveç ve Japonya Karşılaştırması

Hildegard Theobald, Vechta Üniversitesi, Almanya ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Yaşlanma (RC11), Yoksulluk, Toplumsal Refah ve Sosyal Politika Araştırma Komiteleri Üyesi ve **Yayoi Saito**, Osaka Üniversitesi, Japonya

Japonya'da aktif yaşlanma.
Fotoğraf: Pia Kieninger.

1 980'lerden beri pek çok Batı ülkesinde uzun vadeli bakım politikaları kayda değer bir biçimde yeniden yapılandırılmış ve bunun hem bakım alanlar hem de bakım işçileri üzerinde güçlü etkileri olmuştur. Ülkeler sıklıkla politika yaklaşımlarını birbirlerinden ödünç almışlardır. İsveç ve Japonya'daki uzun vadeli bakım programlarının farklı refah sistemleri ve farklı aile sorumlulukları nosyonları çerçevesinde kurulmuş olsa da, İsveç'in uzun vadeli bakıma dair yaklaşımı, Japonya'daki uzun vadeli bakım politikalarının gelişiminde önemli yol oynamıştır.

İsveç'te, 1960larda yaşlı insanların sosyal bakımına dair bir evrensel kamu hizmeti modeli zaman içinde belediye seviyesine genişletilmiştir. Daha sonra 1982'de Sosyal hizmete dair Ulusal bir Kanun tarafından resmi olarak düzenlenmiştir.

Bu kanun, bakım ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlama sorumluluğunu yerel otoritelere vererek yardım için genel bir hak taahhüt eder; fakat kanun belirli hizmetlere ya da şartlara uygunluğa dair detaylı düzenlemelerden yoksundur. 1980'lerden beri mali kısıtlamalar ve demografik değişiklikler kamu hizmetlerinin kapsama alanının giderek daraldığı anlamına gelmektedir, çünkü bu hizmetler, artan bir biçimde en çok ihtiyacı olanları hedeflemektedir. 2012 yılında 65 yaş ya da üstünde olanların %9'u kamusal evde bakım hizmetlerini kullanmıştır, %5'i ise bakım evlerinde yaşamaktadır. Fakat uluslararası bir perspektiften bakıldığında, verilen hizmetlerin çeşitliliğinin oldukça geniş olduğu ve özel katılım paylarının toplam bakım maliyetinin %5 kadarını kapsadığı görülmektedir.

Japonya'da evlerinde yaşayan yaşlı yetişkinlere yardım et-

>>

mek için kamu hizmetlerinin oluşturulması da 1960 yılında gerçekleşmiştir. Fakat bu hizmetler yalnız yaşayan yaşlı insanlarla sınırlandırılmıştı, ve programa elverişlilik varlık testine tabi idi. Aile sorumluluğuna yapılan vurgu ve kısıtlı sosyal haklar evde yardım hizmetlerini sınırlandırıyordu. 1989'dan beri ise, İsveç yerel kamu hizmeti modelini izleyen "Yaşlılar için Sağlı Hizmetlerinin ve Refahın Desteklenmesi için On Yıllık Strateji" (Altın Plan), belediye seviyesinde vergi bazlı evde yardım hizmetleri vermiştir. Fakat, evde bakım hizmetlerinin genişletilmesindeki zorluklar, belediye kaynaklarının sınırlı olması ve Japon halkının vergi artışlarına karşı eleştirel duruşu, 2000 yılında vergiler ve sosyal sigorta ödemelerinin bir bileşimi tarafından finanse edicel evrensen Uzun Vadeli Bakım Sigortası'nın (UEBS) oluşturulmasına katkıda bulunmuştur. UEBS çerçevesinde program, bakım evleri ve aynı zamanda hem ağır hem de daha hafif ihtiyaçları olan daha yaşlı yetişkinlere evde bakım hizmeti sağlıyordu. 2011 yılında 65 yaş ve üstünde olan yetişkinlerin neredeyse %13'ü uzun vadeli bakım hizmeti almış, bunların %4.4'ü evde yardım hizmetlerini kullanmış, %5.4'ü gündüz bakım merkezlerine devam etmiş ve %3'ü bakım evlerinde yaşamıştır. Nisan 2015'te daha ağır ihtiyaçları olan yaşlı yetişkinlere verilecek kamusal destekleri hedefleyen yeni bir reform oluşturulmuştur. Bu yenilenmiş program daha yüksek gelire sahip yaşlılardan alınan katkı paylarını ücretin %10 ve %20'si arasında değişen miktarlara arttırmıştır.

Hem İsveç hem Japonya'da hizmet sunumu piyasalaştığı halde, halen kamusal olarak finanse edilmektedir. İsveç'in hali hazırda iyi yapılanmış olan kamusal bakım evi ve ev tabanlı bakım altyapısı 1990'larda özel kar amaçlı ve kar amaçlı olmayan sunuculara açılmıştı. Bundan önce piyasalaşma, kamusal hizmet sunumunun temel olarak rekabete dayalı olarak kar amaçlı sunuculara devredilmesine dayanıyordu. Fakat bugün, belediye seviyesinde müşteri seçimi modelleri daha yaygındır. Bu programlarda belediyeler, farklı kamusal ve özel sunucuları kayıt eder, ve faydalanacak kişiler kendi sunucularını seçebilir. 2012'ye gelindiğinde evde bakımın ve bakım evlerinin yaklaşık %20'si büyük zincirler tarafından işletilen kar amaçlı sunucuların elindeydi.

Japonya'da UEBS evde bakım için bir piyasa oluşturdu. Bu piyasa, kamusal, kar amaçlı ve kar amaçlı olmayan sunucular arasındaki rekabet, başka bir ifadeyle müşteri seçimine dayanan bir model üzerinden düzenleniyordu. Fakat bakım evi hizmetleri halen ya kamusal ya da kar amaçlı olmayan kurumlar tarafından sunuluyordu. Belediyeler sistemi işletir, finansmanını UEBS ve vergilerle sağlar, il yönetimleri ise hizmet sunucularını ve ek vergi finansmanlarını yetkilendirir. Evrensel UEBS'in getirilmesiyle genişleyen evde yardım hizmeti sunucularıyla, 2000 yılında %30 olan kar amaçlı sunucuların payı 2012 yılında %63'e çıkmıştır.

Kamusal destek, bakım altyapısının genişleme(me)si ve piyasa odaklı reformlarla oluşan değişikliklerle, bakım işçilerinin, özellikle de evde yardım hizmeti sunucuları için çalışanların, durumları da önemli ölçüde değişmiştir. Her iki ülkede ev yardımcılarının koşullarına dair yapılmış bir araştırma, bakım işindeki yüksek seviyedeki standartlaşmayı ve büyük işyüklerinin varlığını ortaya çıkarmıştır. Her iki ülkede de ev yardımcılarını yapacakları işlerin neredeyse her zaman zamanlama açısından ağır baskılar altında önceden belirlendiğini söylerken, bu yeniden yapılanmayı ülkeye özel gelişmeler çerçevesinde değerlendirmektedirler. İsveç'te kamusal uzun vadeli bakım desteklerinin yavaş yavaş azalması, varolan bakım altyapısının piyasa odaklı olarak yeniden yapılandırılması ve bakım hizmet sunumu için verilen dar zamanlar, yaygın normları ihlal etmekte ve bakım işçileri tarafından sert bir biçimde eleştirilmektedir. Japonya'da ise bakım işçileri benzer koşulları bu kadar olumsuz karşılamamıştır. Bunun nedeni bakım hizmetlerinin ve kamusal desteğin genişlemesinin piyasa odaklı yeniden yapılanma ile aynı zamanda gerçekleşmesidir. Fakat her iki ülkede de bakım işçilerinin %40'tan fazlası istifa etmeyi düşünmektedir. Bu, çalışma koşullarına dair memnuniyetsizliklerini ortaya koymaktadır. Japonya'da memnuniyetsizlik temel olarak ağır bakım yükü ve düşük maaşlardan kaynaklanırken, İsveç'te ise açık bir biçimde işçilerin hoşnutsuzluğunun kaynağında programlara dair değişiklikler bulunmaktadır. ■

Hildegard Theobald'a ulaşmak için: <hildegard.theobald@uni-vechta.de>
Yayoi Saito'ya ulaşmak için: <ysaito@hus.osaka-u.ac.jp>

> Avusturya ve Almanya'da Bakım İşinin Değişen Yüzü

Roland Atzmüller, Johannes Kepler Üniversitesi, Linz, Avusturya ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Yoksulluk, Toplumsal Refah ve Sosyal Politika Araştırma Komitesi Üyesi (RC19); **Brigitte Aulenbacher**, Johannes Kepler Üniversitesi, Linz, Avusturya ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Ekonomi Toplum (RC02), RC19, Çalışma (RC30), ve Kadın ve Toplum (RC32) Araştırma Komiteleri Üyesi ve Üçüncü Uluslararası Sosyoloji Derneği Sosyoloji Forumu Yerel Organizasyon Komitesi Başkan Yardımcısı, Viyana 2016; **Almut Bachinger**, Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi, Viyana, Avusturya; **Fabienne Décieux**, Johannes Kepler Üniversitesi, Linz, Avusturya; **Birgit Riegraf**, Paderborn Üniversitesi, Almanya ve RC02, RC19, RC30, and RC32 Üyesi

Bir Avusturya anaokulundan tipik bir görüntü.
Fotoğraf: Arbeiterkammer Oberösterreich,
Avusturya.

Avusturya ve Almanya, Doğu Avrupa'yla sınırı olan iki ekonomisi güçlü Batı Avrupa ülkesi, temel yeniden düzenlenme süreçlerinden geçmekte olan muhafazakar refah devletleri olarak bilinirler. Her ikisi de

bakım ve bakım işi alanlarında, özellikle de yaşlı ve çocuk bakımında artan taleplerle, yükümlülüklerle ve maliyetlerle karşılaşmaktadırlar. Her ikisi de bu yükümlülükleri özel hanelerde ve profesyonel alanlarda karşılarlar.

>>

1 Mayıs - Görünmeyen Emegün Günü! Popüler Alman aktrisi Ida Schumacher görünmez emeği sembolize etmek üzere giydirilmiş.
Fotoğraf: Birgit Erbe

> Göçmen İşçilerin Sömürülmesi

Almanya ve Avusturya'da bakım işi, çoğunlukla aile içinde ücretsiz olarak kadınlar tarafından karşılanmaktadır. Her ne kadar kadınların iş piyasasına katılımının artması ve alternatif yaşam biçimleri ailenin artık sabit bir yapısı olmadığı anlamına gelse de, hükümetlerin bakım - için - nakit politikaları, mali inisiyatifler ve vergi avantajları üzerinden bunu sürdürmeyi amaçlamaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Almanya ve Avusturya'da da göçmen kadınlar genelde şu üç iş için istihdam edilmektedir: evde temizlik, bakım ve yemek yapmak. Bu sistem cinsiyetler arasındaki geleneksel iş bölümüne dokunmaz, ve kamu sektörünü bakım taleplerinden kurtarır.

Avusturya ve Almanya'nı sınırlardaki konumu, Batı ve Doğu arasındaki gelir eşitsizliği ve Doğu Avrupa'daki çok sayıdaki kalifiye işçinin varlığı, işçi kadınların, özellikle de bu ülkelerden gelenlerin, istihdamını teşvik etmektedir. 24 - saat bakım denilen bakımı düzenlemek amacıyla, Avusturya

bu ev içi emek biçimini yasal hale getirmeyi seçti. Almanya'da ise ev içi işçi emeği yasal, yarı - yasal ve yasal olmayan oturum ve istihdamı içermektedir. Avusturya'da siyasi olarak arzu edilen ve mali olarak desteklenen, Alman'da ise kayıtdışı olarak tolere edilen yatılı çalışan istihdamı, her iki ülkenin de istihdam standartlarına erişemiyor olmamakla birlikte, var olmaktadır. Günün her saati çalışmaya müsait olma ve yüksek sorumluluğa ek olarak sosyal yalnızlık ve düşük gelir, işverenlerinin evlerinde yaşayan göçmen kadınların işini biçimlendirmektedir.

Avusturya ve Almanya'da orta sınıf haneleri, bir yandan refah devletinin yardımı diğer yanda ise göçmen emeğiyle, gerekli bakımı sağlamaktadır. Fakat Doğu Avrupa ülkelerinde göçmen kadınların geride kalan akrabalarına bakım sağlamadığı için arzda bir darboğaz yaşanmaktadır. Göçmen kadınlar sıklıkla iki hane arasında gidip gelmektedirler; bakım karşılığında ücret aldıkları Avusturya ya da Almanya'daki haneler ve ücretsiz olarak yeniden

üretme yetiştikleri kendi ülkeleri.

> Kamu Sektöründe Bakım İş

Özellikle 2008 mali krizi ve onu takip eden kemer sıkma politikalarından beri, yaşlı ve çocuk bakımındaki profesyonel bakım işi kayda değer bir baskı altındadır. Bunun bir nedeni, yeni özel hizmet sağlayıcıların bölgedeki büyük piyasa için rekabet etmeye başlamış olmasıdır. Buna ek olarak, Yeni Kamu Yönetimiyle paralel rasyonalizasyon ve yeniden düzenleme önlemleri, iş alanlarının ve iş süreçlerinin iyi bakımla çatışan bir biçimde, ekonomik olarak daha verimli hale getirilecek şekilde etkinleştirilmesi anlamına gelmekteydi. Yaşlı bakımında düzenli olmayan iş takvimleri, ruh sağlığının ve hatta fiziksel desteğin bile korunmasını zorlaştırmaktadır. Anaokullarında çocuk bakımının eğitim sayesinde iyileştirilmesi vaadi, büyük sınıf mevcutları gibi bir takım sorunlu koşullar nedeniyle gerçekleşmemektedir.

Yaşlı bakımı ve çocuk bakımı alanları uzun süredir "grevlere dayanıklı"

olarak görülmektedir, çünkü işçiler genellikle bakmakla sorumlu oldukları kişileri yalnız bırakmak konusunda tereddüt ederler. Fakat bu dinamik değişmeye başlamıştır. Almanya’da anaokulu öğretmenleri daha iyi ücretler, daha iyi çalışma koşulları ve profesyonel statülerinin iyileştirilmesi için grevdedirler. Bu tür grevler 2009 yılında Avusturya’ya da yayılmıştır: Avusturya’daki “Kollektiv Kindergartenaufstand” (Kolektif Anaokulu İsyanı), Almanya’daki son grev dalgasından sonra kurulmuştu. Kolektif, çocuk bakımındaki kötü çalışma ve istihdam şartlarına dikkat çekmek için alternatif eylem çağrılarını kullanmıştır.

Anaokulları ve yaşlı bakımındaki grevcilere verilen sendikal desteğin yanı sıra, hem Almanya hem de Avusturya’da, yeni sivil toplum ve toplumsal hareket eylem ve ittifak biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bakım Çetesi, Bakım Devrimi, Bakım Manifestosu gibi inisiyatifler, bakım işi örgütlenmesine dair eleştirilerini, kapitalizm eleştirisini ve iyi bir yaşama dair alternatif vizyon önerilerini içeren siyasi taleplerle birleştirmektedirler.

Fakat aynı zamanda bakım sektöründe rasyonalizasyon, yeni toplumsal kutuplaşmalar ve - örneğin bakım yönetimi ve bakıcılar arasındaki - yeni iş bölümü biçimleriyle el ele giderek potansiyel dayanışmayı zayıflatmaktadır.

> Bakımın Alternatif Kavramsallaştırmaları

Son olarak, toplumun artan bakım ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlayan ve aynı zamanda yeterli bakım işi düzenlemeleri sunacak yeni öneriler vardır. 1990lardan itibaren, esas olarak demans hastalarına hizmet vermek veren, hem aile bakımına hem de huzurevlerine alternatif sunmaya çalışan ve yerel olarak yönetilen bakım evi toplulukları gelişmiştir.

Yerel bakım evi toplulukları genelde bakım işinin bir kısmını sağlamaya devam eden aile üyeleri tarafından sağlanmakta olup işin geri kalanını mobil bakım hizmeti sunucuları üstlenir. Bu destekli yaşam versiyonu aile modeli üzerine inşa edilmiştir, fakat ücretli iş haline gelir. Bu düzenlemelerin çoğu orta sınıf projeleridir; vasıflı personele profesyonel işlerini yatılı hasta bakımından daha tatmin edici bir şekilde gerçekleştirme fırsatı verir. Fakat bu projeler için varolan sınırlı finansal kaynaklar sıklıkla güvencesiz istihdam ilişkilerine yol açar: vasıflı işçiler yalnızca yarı zamanlı çalışırken, güvencesiz olarak istihdam edilen işçiler, genellikle göçmen kadınlar, daha alt seviyede görevleri üstlenirler. Bu yaklaşım ne ücretlerin azlığını ne de bakım işçilerinin düşük toplumsal tanınma seviyelerini ele alır, ama en azından yasal bir istihdam ilişkisi sunulmasına dair baskıyı açıkça yansıtmaktadır.

> Tartışmalı bir Alan Olarak Bakım İşİ

Bakım sektöründeki bu gelişmeler Batı Avrupa refah devletlerinin yeniden düzenlenmeleriyle ilişkilendirilen kutuplaşmacı sonuçların altını çiziyor. Batı Avrupa refah devletleri yalnızca mali kemer sıkma tarafından baskı altında değildir. Refah faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi bu faaliyetlerin ekonomik büyüme ve (uluslararası) rekabet açısından üretken olmalarını da zorunlu kılmaktadır. Bir yandan yaşlılar için sözde “üretken olmayan” harcamalar aşağı yukarı kayıtdışı etik olarak katmanlaşmış bakım düzenlemeleri olarak ifşa edilmiştir. Diğer yandan ise, refahın giderek daha çok ekonomik zorunluluklara tabi olması bakım işinin bazı bölümlerini, örneğin çocuk bakımını, ekonomik rekabette bir yatırıma ve genç insanlar için gelecek kariyer olasılıklarına dönüştürmektedir. Fakat örneklerimiz bireysel bakımda, vasıflı işte ve toplumsal uyumda düşüşün, bakım işinin düzenlenmesinin parçalayıcı yönleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Dahası, örnekler refah devletinden yatırım devletine giden yolun, hem bakım işçilerini de bakım hizmeti alanları düzenlemeyi ve bakımı sosyal refahın tartışmalı bir alanı haline getirmeyi amaçlayan protestolara neden olduğunu göstermektedir. ■

Brigitte Aulenbacher’e ulaşmak için:
<brigitte.aulenbacher@jku.at>

Birgit Riegraf’a ulaşmak için:
<briegraf@mail.uni-paderborn.de>

> Şili, Kosta Rika ve İspanya'da Güvencesiz Koşullarda Hane Halkı Bakımı

by **Monica Budowski**, Fribourg Üniversitesi, İsviçre ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Ekonomi ve Toplum (RC02), Yoksulluk, Toplumsal Refah ve Sosyal Politika (RC19), ve Toplumsal Göstergeler (RC55) Araştırma Komiteleri Üyesi; **Sebastian Schief**, Fribourg Üniversitesi, İsviçre; **W. Daniel Vera Rojas**, Valparaíso Pontifical Katolik Üniversitesi, Şili¹

Kosta Rika'da güvencesiz Yaşam.
Fotoğraf: W. Daniel Vera Rojas.

Toplumlar bakımı farklı şekillerde düzenler. Bakımın çoğunu aile ve hane üyeleri, özellikle de kadınlar sağlar; fakat bakımın nasıl düzenlendiği aynı zamanda devlet tarafından sağlanan hizmetlere, satın alınabilen hizmetlere ve topluluk desteğine dayanır. Bizim çalışmamız Şili, Kosta Rika ve İspanya'da refah rejimlerini düzenleyen ilkelerin bakım sunumunu nasıl şekillendirdiğini soruyor.

Şili'nin refah rejimi ilkeleri liberaldir: Piyasanın güçlü rolünü ve bireysel sorumluluğu vurgularlar. Dolayısıyla, beklentimiz hanelerin, mali gücün almaya yetebileceği az sayıda piyasa hizmetinin varlığı halinde, hane içinde cinsiyete dayalı işbölümüne dayanarak bakım ihtiyaçlarını

bireysel olarak gidermesiydi. Kosta Rika'nın ilkeleri sosyal demokratıdır: kamu politikaları önemlidir, ve hane halkları ihtiyaçları olduğunda kamu hizmetlerine ve programlarına dönerler. İspanya'nın refah politikaları pek çok muhafazakar ilkeyi içerir: devlet, bakımı hane halklarına (çoğunlukla kadınlara) devreder ve kayıtlı istihdamdakileri (çoğunlukla erkekler) korur. Yani İspanya'da çocuk bakımı hane halkı ve aile üyeleri tarafından halledilir; devlet politikaları, topluluklar ya da arkadaşlar yalnızca ikincil olarak devreye girer. Bu üç ülkede de hane içindeki cinsiyete dayalı işbölümü bakım sunumunda merkezi yer tutar. Ayrıca her üç ülkede de devam etmekte olan mali kriz, elbette bakıma dair meselelerle başetme yollarını etkiler.

> Güvencesiz Hanehalklarında Çocuk Bakımını Örgütlemek

Her üç ülkede de, yoksulluk sınırının yakınında ya da üstünde güvencesiz sosyo - ekonomik koşullardaki (yoksul olmayan fakat yoksulluk riskiyle yaşayan) hanelerin gündelik yaşamı nasıl idame ettirdiğini sorduk. Bu tür haneler yoksulları hedefleyen sosyal politikalar tarafından kapsanmamakta, fakat kısıtlı finansal kapasiteleri bakım işini dış kaynaklara devretmelerini, mesela çocuk bakımı için ücret ödemelerini zorlaştırmaktadır. Bu hanelerin üyelerinin çocuk bakımını hakkında ne düşündüklerini ve bu bakımı nasıl idare ettiklerini anlayabilmek için 2008 ve 2010 yılları arasında, üç şehirde aynı hanehalkı örnekleminde insanlarla görüştük (her ülkedeki birer şehirden 24 ve 31 arasında hane).

Şili'de makbul çocuk bakımı ebeveynlere, ücretsiz kayıtlı aile desteğine ve ücretli çocuk bakımı hizmetlerine dayanır. Özel (subvanse edilmiş) kayıtlı çocuk bakımı, çocuğun bakımı için faydalı görüldüğü ya da her iki ebeveynin de gelirinin varlığının hanenin yaşam standartlarının ya da gelecek planlarının sürdürülmesi için gerekli görüldüğü durumlarda kullanılıyordu. Görüşmeciler bakım işindeki emek piyasasının yararlarına dair kararsızdılar: uzun çalışma saatleri, kötü çalışma koşulları, düşük ücretler ve geçici istihdam, gelir, tatmin, güvenlik ve kimlikle karşılaştırılıyordu. Çoğu görüşmeci, "anne rolü"nü ücretli çalışma ve bakım arasında gerilim yarattığına dair yaygın kabul ile geleneksel cinsiyete dayalı iş bölümünü yansıtıyordu. Ne piyasa, ne devlet, ne de sivil toplum bu gerilimi hafifletemiyordu.

Bu çalışma için görüşülen Kosta Rika hanehalkları, çocuk bakımını cinsiyete dayalı ve nesiller arası işbölümü üzerinden örgütleyordular. Çalışma ve çocuk bakımı hanedeki farklı nesillerden kadınlar arasında müzakere ediliyordu, bu müzakerenin temeli kimin en çok gelir getireceği üzerine kuruluydu. Bazen kadınlar çocuk bakımı için birbirlerine resmi olmayan şekillerde geri ödüyordular: eğer bir kadın tam zamanlı iş bulabilirse işsiz olan ya da yarı - zamanlı çalışan diğer hane üyeleri, büyükanne, kardeşler, kayınvalide ve görümceler, çocuk bakımı sağlıyorlardı. Eğer çocuk bakımı ihtiyacı hanehalkının kendi imkanlarını aşıyorsa, görüşmeciler devletin ve daha az miktarda da emek piyasalarının boşluğu doldurabileceğine inanıyorlardı. Kosta Rika'daki emek piyasaları, çocuk bakımı için Şili ve İspanya'dakilerden daha az baskı ve zorluk yaratıyor gibi görünüyordular. Ne var ki, erkeklerin çocuk bakımıyla daha az ilgili olduğu ve kadınların da açıkça onların katkılarını talep etmedikleri görülmüyordu.

İspanya'daki hanelerde kadınlar çocuk bakımı tek başlarına omuzluyorlardı. Mali kriz iş imkanlarını azaltmış ve kamusal çocuk bakımı için kamu desteğini kesmişti; ve diğer güvenlik ağları ise neredeyse hiç yoktu. Örneklemdaki İspanyol hanelerindeki çok az sayıda kadının çocuğu vardı. Çocuğu olanlar ise ev içindeki cinsiyete dayalı işbölümü eleştiriyor ve kısmen mali kriz nedeniyle kısıtlanan iş imkanlarından ve düşük maliyetli özel ve kamusal bakım tesislerinin

olmayışından şikayet ediyorlardı. Tanıdıklar ve topluluk (mahalleliler), çocuk bakımına dair acil durumlarda yetişiyorlardı. Pek çok görüşmeci, kadınların ailelerinin genişliğini sınırlandırma kararlarını adaletsiz cinsiyetçi işbölümüne atfediyordu.

> Ülkelerin Karşılaştırılması

Düşük gelirli hanelerde çocuk bakımı düzenlemelerinin karşılaştırılması iki temel noktanın altını çiziyor. İlk olarak, ailenin ve hanehalkının çocuk bakımı için önemini, ve evlerdeki cinsiyete dayalı hane içi ve nesiller arası işbölümünün sürekliliğini vurguluyor. İkinci olarak, bu hanelerdeki çocuk bakımı düzenlemelerinin, ülkelerin ekonomileri ve toplumsal yapılarının yanı sıra refah rejimleri tarafından da nasıl önemli şekilde etkilendiğini gösteriyor.

Güvencesiz koşullardaki (yoksul olmayan ama yoksulluk riskiyle yaşayan) hane halklarının çoğu için cinsiyetçi iş bölümü, ve bunun yanında hanehalkının bileşimi ve büyüklüğü, çocuk bakımının örgütlenmesinde esastır. Bu cinsiyetlendirilmiş rollerin toplumsal olarak kabul edilmiş olup olmadığı ya da sorgulanıp sorgulanmadığı, ve gelir getirici fırsatların ve devlet desteğinin var olup olmadığı, aynı zamanda çocuk bakımının örgütlenme ve deneyimlenme biçimlerini de etkiliyordu. Kosta Rika'daki aile merkezli politikalar, üç nesilli hanehalkları inşa edilmesini teşvik etmiş ve çocuk bakımı yükünü hafifletmiştir. Şili'de çalışma koşulları, çalışma fırsatları ve çocuk bakımı tesisleri arasındaki gerilimli ilişki, ve bunun yanında geleneksel cinsiyet ideolojisi, çocuk bakımı düzenlemelerine nüfuz etmektedir. İspanya'da daha az çocuk sahibi olmak ya da hiç çocuk sahibi olmamak kadınlar için çocuk bakımı yükünü azaltmaktadır. Aynı zamanda mali kriz de kamu hizmetlerini ve ücretli çalışma için fırsatları zayıflatmıştır, dolayısıyla kadınların çocuk bakımını omuzlamaları ve dengelemeleri gerekmiştir.

Çocuk bakımının düzenlenmesinin en az sıkıntılı olduğu yer Kosta Rika olmuştur. Burada diğer kadınlar, aile üyeleri ve devlet desteği zor durumlarda destek sunmaktadır. Şili'de emek koşulları, maliyeti düşük özel ve kamusal çocuk bakımının yokluğu, cinsiyetçi işbölümü ve geleneksel cinsiyet ideolojisiyle çatışarak çocuk bakımını zorlaştırmaktadır. Çocuk bakımının en sıkıntılı olduğu yerin ise İspanya olduğu görülmüştür. Buna (adaletsiz olarak nitelendirilen) cinsiyetçi iş bölümünün, çocuk bakımı tesislerinin kriz nedeniyle azaltılmasının ve kısıtlı istihdam olanaklarının bir bileşimi neden olmuştur. ■

Monica Budowski'ye ulaşmak için: <monica.budowski@unifr.ch>

¹ Projeyi İsviçre Ulusal Bilim Vakfı finanse edilmiştir. Fribourg Üniversitesi (İsviçre) Pamplona Halk Üniversitesi (İspanya), Temuco Katolik Üniversitesi (Şili), ve Kosta Rika Üniversitesi (Kosta Rika) ile işbirliği yapmıştır.

> Güney Afrika'da Bakım Hizmeti

Elena Moore, Cape Town Üniversitesi ve **Jeremy Seekings**, Cape Town Üniversitesi, Güney Afrika. Uluslararası Sosyoloji Derneği Bölgesel ve Kentsel Gelişim (RC21) Araştırma Komitesi'nin Eski Başkanı ve Yoksulluk, Toplumsal Refah ve Sosyal Politikalar (RC19) Araştırma Komitesi Üyesi

Güney Afrika'da büyük ölçekte finansal ve fiziksel bakıma ihtiyaç duyulmakta ve bu yardımlar sağlanmaktadır. Olağandışı yüksek işsizlik oranı, süregelen yoksulluk ve HIV - AIDS, neredeyse 50 milyon olan nüfusun yaklaşık dörtte üçünün (20 milyon çocuk, üç milyon çalışmayan yaşlı nüfus, bir milyon engelli çalışan erkek ve kadın ile 12 milyon işsiz) bakım ya da finansal yardıma gereksinim duymasına neden olmaktadır.

Henüz 1920lerde Güney Afrika, İngiliz modelini temel alan vergi - finansmanlı kamu hizmetleri, sosyal yardım ve bakım sistemini öngören bir refah devleti inşa etmeye başlamış ve bu sistem özellikle "layık" kategorilere - kadınlar ve çocuklar (ve, daha az olarak, erkekler) odaklanmıştır. Güney Afrika'da, bu layık yurttaşlar aynı zamanda ırksal olarak da tanımlanmışlardır: Güney Afrika'da "Afrikalı" ya da "siyahi" nüfus refah devletinin ve toplumsal yurttaşlığın dışında bırakılmış (ilk başta tamamen daha sonra kısmen olmak üzere), oy hakkı ve siyasal yurttaşlıktan da uzaklaştırılmıştır. Afrikalılar'ın hangi işleri yapıp, nerede yaşayabilecekleri üzerindeki kısıtlama, ırkçı göçmen işgücü sisteminin oluşmasına ön ayak olmuş, bir çok çalışan ebeveynin, çocuklarını akrabalarına bırakarak, kazançlarından belli bir miktarı onlara göndermelerine neden olmuştur. 1970lerden itibaren ise, iktisadi büyüme ve siyasal istikrar apartheid devletin kamu kaynaklarının, "siyahi", "Hintli" ve "Afrikalı" olarak sınıflandırılmış halklara tekrar dağıtılması yönünde bir itici güç sağlamış, böylece kapsayıcı bakım sistemine geçiş 1994'te Güney Afrika'daki ilk demokratik seçimlerle tamamlanmıştır.

Kamu politikalarından özellikle sosyal destek, kamu eğitimi ve kamu sağlığı programlarının ırksızlaştırılması, refah devletinin daha kapsayıcı ve kaynakların yeniden dağıtımına açık olması ile sonuçlanmıştır (her ne kadar eşitsiz bir dağılım olsa da). Bu refah devleti, büyüyen piyasa ve süregelen (azalarak) akrabalık hükmü ile beraber varlığını sürdürmektedir.

Birçok çocuk hala geniş aile yapısı içerisinde bazen tek

ebeveyni ile bazen ise her ikisinin de olmadığı bir düzende yaşamaktadır. Güney Afrika'da, çocukların sadece üçte biri biyolojik babalarıyla, buna karşın yaklaşık 5.5 milyon çocuk ise her iki biyolojik ebeveyni olmadan yaşamaktadır. Akrabalar, çocuklara bakım konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda, iş gücündeki feminizasyon ve değişen akrabalık ilişkileri piyasadaki bakım hizmetlerini arttırmaktadır. 0 - 4 yaş arası çocukların neredeyse % 30'u kreş ya da gündüz - bakım merkezlerine gitmektedirler.

Devlet çocuklara okul, bakıcılara (evlat edinenler de dahil) ise nakdi yardım yoluyla hizmet sağlamakta ve 2000li yılların başlarında, bu hizmetin kapsamını okul öncesi eğitime kadar genişletmiştir. Bakıcılara yapılan nakdi yardımın ölçeği, miktar ve masraf (GSMH ile orantılı) yönünden kişiye özgü olmakta, diğer yandan ise Brezilya'nın Bolsa Familia gibi uluslararası üne sahip programıyla karşılaştırılır düzeyde seyretmektedir.

Devlet, Güney Afrikalı yaşlıları, karşılıksız ileri - yaş emeklilik iradiyle desteklemektedir. GSMH'nin % 1'inden fazlası, yaklaşık üç milyon emekliye dağıtılmaktadır. Emekli maaşı, kişinin mali durumuna bağlı, gelir ve zenginlik eşikleri yüksek seviyelerde belirlenmiş olmakta, sadece zengin Güney Afrikalılar bu sistemin dışında bırakılmaktadır. Yaşlı nüfusa, post - apartheid devlet tarafından sağlanan finansal desteğin artırılması, kamusal yardımın azalmasıyla çelişmektedir. Doğrudan (devlet huzurevleri) ve doğrudan olmayan (dışarıdan destekli huzurevleri) olarak yapılan kamu destekli yerleşim hizmetleri demokrasiye geçişte ayakta kalamadı. Emekli maaşlarındaki cömert miktarlar, bakım ve hane finansmanında doğrudan olmayan sonuçlara sebebiyet verdi. Yaşlı nüfusun % 75'i, işgücüne katılan kişilerle beraber aynı hanede, az sayıdakiler de çocuklarıyla ve işgücüne katılım yaşında olmayan kişilerle yaşamaktadır. Yaşlılar, genç yaştaki akrabalarına finansal yardımda bulunmakla beraber, genç aile üyeleri yaşlıların bakımına az zaman ayırmaktadır.

Yaklaşık bir milyon çalışma yaşında olan hasta ve engelli, engelli yardımı almaktadır. AIDS, hasta çalışma yaşında

“Küresel Kuzey’in liberal refah rejimlerinin aksine, Güney Afrika’daki sosyal destek programları geniş ölçeklidir.”

finansal destek ve fiziksel bakıma ihtiyacı olan kişilerin sayısını ise arttırmaktadır. Niteliksel araştırma, AIDS’in akrabalık bağlarını zayıflattığını, hasta olan bir yakının uzak ya da yakın akrabalarını arayıp yardım isteyemeyecek duruma geldiğini öngörmektedir. Akraba desteği toplumsal cinsiyetçi bir yapıda olup, AIDS ile birlikte bu yapı daha da körüklenmektedir.

Güney Afrika, işsiz, çalışma yaşındaki kişilere diğer istihdam programlardan daha az miktarda kamu desteği sağlamaktadır. Devlet desteği olmayan ve piyasa yoluyla desteğe ulaşamayan işsizler akraba desteğine bağlı kalmaktadırlar, ancak bu destek karşılıksız olmamaktadır. Antropolog Meyer Fortes’in 40 yıl önce Güney Afrika’da idealize edilen, zorlayıcı ve kaçmanın mümkün olmadığı akrabalık bağları bugün büyük ölçüde var olmamakta, Güney Afrikalılar yakın ya da uzak olsun, akrabaları layık ya da layık olmayan olarak ayırmaktadır.

Güney Afrika’daki refah ve bakım sistemi, Küresel Kuzey’in liberal refah rejimleriyle benzerlik göstermektedir. Devletin kaynakları, kişilerin mali durumuna göre yapılan sosyal destek programlarına yönlendirilmekte, yoksul halklarda “layık” kategorilere yoğunlaşmaktadır. Devlet, müşterek emekli maaşları ve sağlık sigortaları ile özel kreşler yoluyla genişletilmiş piyasa güdümlü bakımı desteklemektedir.

Küresel Kuzey’in liberal refah rejimlerinin aksine, Güney Afrika’daki sosyal destek programları geniş ölçeklidir. Neredeyse, her üç yetişkin ve çocuktan biri yardım almakta ve nüfusun üçte ikisi, aile üyelerinin yardım aldığı bir hanede yaşamaktadır. Böylelikle, yardımlar en yoksul hanelerin de bulunduğu toplam hane sayısının yarısı kadarına ulaşmaktadır. Bu anlamda, bu programlar Küresel Kuzey’in sosyal demokratik yardımlarının kapsayıcılığı ile benzeşmektedir.

Akrabalık bağlarının değişime uğraması ve akrabalar tarafından yapılan desteğin, bireyin davranış ve tutumlarına koşut olarak şekillenmesi, birçok Güney Afrikalı’nın gerek finansal destek gerek fiziksel bakım için aile üyelerine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında ise, Güney Afrika, aile - güdümlü Güney Avrupa örneklerine benzemektedir.

Geçtiğimiz on yıllarda, sosyal yardımların ırksızlaştırılması ve akrabaların yaptıkları yardımlar ölçeğinde değişen tablo Güney Afrika’daki refah rejimini daha sosyal demokratik yöne kaydırmış olmakta ancak devlet, sınırlı olan fiziksel bakımı (özellikle yaşlı nüfus için) sağlama konusunda geri çekilerek, bireylerin akrabalık bağlarına ve piyasaya bu sorumluluğu yüklemektedir. ■

Elena Moore’a ulaşmak için: <elena.moore@uct.ac.za>

Jeremy Seekings’e ulaşmak için: <jeremy.seekings@gmail.com>

> Muhalif Bir Çevrede Sosyoloji

Halk Sosyolojisi Laboratuvarı, St. Petersburg, Rusya

St. Petersburg Halk Sosyolojisi Laboratuvarının üyeleri. Üst Sıra, Soldan Sağa: Maksim Alyukov, Kseniya Ermoshina, Svetlana Erpyleva, Ilya Matveev; Alt Sıra, Solda Sağa: Andrey Nevsky, Natalya Savelyeva, Dilyara Valeeva, Oleg Zhuravlev.

Halk Sosyolojisi Laboratuvarı, St Petersburg’da sol - yönelimli akademisyen ve aktivistlerin oluşturduğu bağımsız bir araştırma grubudur. İçimizden bazıları 2007 - 2008 yıllarında Moskova Devlet Üniversitesi’nde eğitimin ticarileşmesine ile sosyoloji departmanındaki yolsuzluk ve bilimin vulgarlaştırılmasına karşı yürütülen öğrenci protestolarında yer almış, diğerlerimiz de hem farklı üniversitelerin sosyal bilimler alanlarında çalışmalarını sürdürmüş hem de sol - görüşlü siyasal ve sanat derneklerine katılmışlardır. 2011 yılında, bir grup kendini bu işe adanmış akademisyen, apolitize olmuş toplumumuzdaki siyasal protestoları izlemek için bir kolektif kurmaya karar verdik, 2011 - 2012 yıllarında Rusya’da “Adil Bir Seçim İçin” hareketi sırasında yürütülen geniş - ölçekli araştırma sonrasında, Kiev’deki Ukranian Maidan ve Anti - Maidan hareketleri üzerine, Bağımsız Sosyal Araştırma Merkezi ([Center for Independent Social Research](http://www.cisr.ru)) ile birlikte çalışmaya başladık.

Bu makalede, üç konu üzerine odaklanacağız: ilk olarak, projemizin gelişmesine yönelik bağlam; ikinci olarak, “halk sosyolojisi” ile ilgilenmenin bizim için ne anlama geldiği ve son olarak da kurumsal çevrenin çalışmalarımıza yönelik kısıtlayıcılığı ve bu kısıtlamaların nasıl aşılabileceğini irdeleyeceğiz.

> Rus Sosyolojisi: Araçsallık ve Profesyonellik Arasında

Profesyonel sosyalleşmemiz sırasında, Rusya’da iki tür sosyolojik bilginin önünü açan üç farklı konsensüs şekillendi: araçsal ve profesyonel. İlki, yapısal özerklikten yoksun Bilimler Akademisi Sosyoloji Enstitüsü’nde (Institutes of Sociology of the Academy of Sciences) görülmekte olup, siyasal sadıkların evi haline gelmiş ve bağlı oldukları sosyoloji departmanları üniversitelerin idaresince özelleştirilmiştir. Bu enstitülerde, akademisyenler piyasanın mantığına uygun hareket etmek (ticari ihtiyaçlara yönelik uygulamalı çalışmalar piyasası ve diplomaların satışı) durumunda ya da “Orta Sınıf”, “Geçiş”, “Rusya Zamanı Zorlukları” gibi pseudo - bilimsel çalışmalarda yer almaktadırlar. Bu “resmi” ya da “araçsal” sosyolojiye karşılık, özerkçi bir fraksiyon yeşermekte, “gerçek” profesyonel sosyal bilimin, siyasal bağımlılıktan kendini sıyırması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu açıdan bakıldığında, her iki araçsal sosyoloji profesyonel olmamakta, bu durum sadece Bourdieu’nün “özerk” kavramsallaştırmasından yoksun oldukları için değil, aynı zamanda müşterilere olan bağıllıklarından dolayı da gerçekleşmektedir.

Araçsallık üzerinden yapılanan konsensüse olan karşıtlığımız, Moskova Devlet Üniversitesi Sosyoloji Departmanı’nın

politikalarına karşı yürüttüğümüz protesto için bir zemin oluşturdu ancak “profesyonellerin” apolitik konsensüsüyle de anlaşmazlık içinde olduk. Profesyonel akademisyenlerden daha düşünömsel olan aktivistlerle işbirliğinde olmamız, bizi hem doktriner ve elitist bakış açısından hem de metodolojik dogmatizmden uzaklaştırdı. “Özerkçi” bakışın en istikrarlı savunucularından biri olan sosyolog Victor Vakhshayn, Rusya’da “bilimsel” dilin, “neo - Sovyet” ve “anti - Sovyet” dilleriyle yer değıştirdiğini ve Rus sosyolojisinin profesyonelleşmesi için, bağımsız bir bilim anlayışının yerleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Vakhshayn, sosyolojinin görevini “ bilgi için bilgi üretmek” olarak görmekte ve sosyal bilimlerde her türlü siyasallaşmanın bilimsel rasyonel için yıkım olacağı görüşünü savunmaktadır.

İnanıyoruz ki, Vakhshayn’ın savunduğu bu bakış açısı, “değerlerden bağımsız” bir bilime bağlılık değildir. Aksine, biz bu duruşun post - Sovyet neoliberal düzeni merkeze alan bir ideoloji olduğuna inanmaktayız: siyasetteki hayalkırıklığı ile güdümlenen apolitik ve genel kanıyı merkeze alan ideolojileri, kamusal alanın damgalanmasıyla özel hayata kaçışın meşrulaştırılması. Vakhshayn’ın öğretmenlerinden bu “saf bilgi” idealini miras alarak - derinlemesine kök salmış bir bağlı olmama durumundan ziyade “burjuva sosyolojisinin eleştirisi” halini alarak - kesin bir sosyolojik bilgi için mücadelenin Sovyet imparatorluğunun çöküşüne dair nedenlerini irdelemeye yönelik ihtiyaçtan esinlenmesi ile olmuştur. Sosyolojiyi, toplumun kendini gerçekleştirmesi olarak ele almışlardır. Ancak, apolitize olma bağlamında, kuramsal derinliğin bu ideali, “saf bilgi”nin fetişize edilmesine dönüşmüştür.

Rus toplumunun 2011 - 2012 yıllarında Putin karşıtı protestolar, Maidan ve Ukrayna’daki savaş ile politize olmaya başlamasıyla, profesyonel sosyologlar, dinleyici kitlelerini de takip ederek bu protestolara ilgilerini yöneltmek durumunda kalmışlardır. Öte yandan, siyaset üzerine bilimsel düşünce yönünden tecrübe eksikliği yaşadıklarından dolayı, ya ideolojik klişeleri yeniden üretme ya da yapay bir biçimde protestoların gerçekliğini hazır kurulu kuramsal çerçevelerin içine yerleştirmeye mahkum olmuşlardır.

> Halk Sosyoloji ile Neyi Kast ediyoruz?

Eğer profesyonellerin öğretmenlerinden oluşan nesil, 1980lerin toplumsal değışiminde yaşanan trajik deneyimlerden ve eğer “profesyoneller”, toplumun varoluşsal sorunlarından etkilenerek özel hayatlarına çekildiyse, apolitize olmak bizim varoluşsal sorunumuz haline gelmiştir, özellikle de arkadaşlarımız, bilimsel çevre ve toplum, bizim aktivizmimizi eleştiriyorlar ise... Böylece, biz de kamu ve özel alanlar arasında değışen ilişkiler çerçevesinde apolitikleşmeyi çalışmaya başladık.

Ayrıca, kamusal alan üzerine yaptığımız çalışmalar bizi, bulgularımızı çalıştığımız insanlar, yeni ortaya çıkan gruplar üzerine tartışmaya yöneltti. Bu vesileyle, 2011 - 2012 yıllarındaki protestolar sırasında ortaya çıkan lokal sivil ak-

tivist gruplarla bir konferans yapmayı planlıyor, bu gruplar arasında bir ağ kurmayı ve fikir alışverişi başlatmayı umut ediyoruz.

Biz, sosyal ve siyasi sorunları ele almada, sosyal teorileri yeni bir perspektifle anlamının gerekliliğine inanıyoruz. Durkheim’in projesini anomi üzerine düşünmeden anlayabilir miyiz? Arendt’ten Habermas’a, Fraser, Negt ve Kluge’ye uzanan kamusal yaşama ait teorilerini, özel alana kısırlanmış bir hayatın yoksulluğuna atıfta bulunmadan irdeleyebilir miyiz? Manifestomuz, “Laboratuvarın asıl amacı, toplumsal araştırmanın profesyonel yaklaşımını kamu ile bağdaştırmaktır. Halk Sosyolojisi Laboratuvarı’nın (Public Sociology Lab) ortaya attığı bilimsel sorular, toplumsal sorunlara ilişkin olup, Rusya ve dünyadaki siyasi durumla bağlantılıdır. Aynı zamanda, laboratuvarın misyonu toplumsal bağdaşım ve sivil sorumluluğu, kuramsal ve varoluşsal derinlikle birarada ele almak, “meta teori”nin sorunlarını, toplumsal sorunların ampirik çalışmasıyla çözebilmektir. Örneğin, son dönem protestolar süresince siyasi hareketlilik, yalnızlık ile bireysellik ve dayanışma sorunlarını ortaya koymaktadır”

> Rusya’daki Halk Sosyolojisinin Önündeki Engeller

Öte yandan, bu duruşu çağdaş Rusya’da sağlamak kolay mıdır? Bir takım engeller projemizin varlığını tehdit etmektedir. “Profesyoneller” ve “araçsallaştıranlar” arasında - aynı zamanda da üniversitelerin ve piyasanın arasında kalmış bulunmaktayız. Bilimsel enstitüler, gerek gerici Bilimler Akademisi ya da “ileri” üniversiteler, kendi yeniden üretimlerine hizmet eden katı hiyerarşiler ve kariyer düzenleri yaratmaktadır. Bu mantık, işbirliği ve dayanışmayı, araştırmaları atomize ve kükmü altına alarak çözmektedir. Bundan dolayı, Rusya’nın en bağımsız, taban örgütlenmesi ve profesyonel sosyoloji merkezi olan CISR’da bir tutunma noktası arayışındayız. Karşılığında, muhalif görüşteki akademisyenlere karşı yürütölen devlet baskısı yüzünden araştırma yardımları piyasası hızla küçölmektedir. Örneğin, 2011 - 2012 yıllarındaki siyasi protestolara yer veren The Politics of the Apolitical yayınıımız, resmi yetkililerin CISR’ı “yabancı ajan” olarak itham etme nedenlerinden biri olmuştur.

Bu yüzden bugün muhalif bir çevreyle karşı karşıyayız. Bugüne kadar, grubumuz arasındaki güçlü manevi ve siyasi konsensüsün kısıtlı kaynaklarına, geniş ölçekli bağlantılara ve gayriresmi liderliğe sırtımızı yasladık. Ancak, bu durum projemizi sürdürmek için yeterli olmamaktadır. İnanıyoruz ki, bölgemizdeki ve dünyanın her tarafındaki bilim insanları ve entelektöeller ile akademisyen ve sanatçıların biraraya geldiği bir “uluslararası”lık yaratabileceğiz. ■

Public Sociology Laboratory’ına ulaşmak için:
<publicsociologylab@gmail.com>

¹ V. Vakhshayn’in Global Dialogue, 2.3’teki makalesine ve N.V. Romanovsky and Zh.T. Toshchenko’nun Global Dialogue, 2.5’teki yanıtına başvurulabilirsiniz.

> Erken Sovyet Mimarisinde Sosyalist İdealler

Natalia Tregubova ve Valentin Starikov, St. Petersburg Devlet Üniversitesi, Rusya

Rus dilinde, “sovyet” kelimesinin anlamı 1) konsey, meclis, kurul; 2) öneri, tavsiye; 3) harmoni, uyum. Bir terim olarak ise, 1917’deki Ekim Devrimi’nin ardından ortaya çıkan ve siyasi gücü kökten dönüştüren belli bir siyasi organizasyona işaret eder: “İşçilerin, köylülerin ve askerlerin temsilcilerinin konseyleri” de sovyetler olarak adlandırılmaktadır.

Sovyetler, “çalışanlar” tarafından seçilen ve kolektif karar alma mekanizmasını temel alan yönetici bir organ olarak öngörülmüştür. Erken Sovyet döneminde, en azından, “sovyetler” doğrudan demokrasiyi yürütmek için tasarlanmıştır. Bir yandan toplumsal hayata yönelik yeni ilkeleri ele almakta olup - dayanışma, kolektivizm ve kendinden - örgütlülük - diğer yandan bu ilkelerin önceden ezilmiş olan sınıfların diktatörlüğünden inşa edildiğini göstermektedir.

Bu yeni toplumsallık kent ve kırsal alanlarda - hem işçilerin çevrelerinde hem de köylülerin gündelik pratiklerinde - yeni gündelik hayat biçimleri talep etti. Kitlese eğitim ve kültürel gelişim, kente göç, kadınların özgürleşmesi, yeni yönetim biçimleri - bütün bu süreçler mekansal organizasyonlar da dahil olmak üzere gündelik hayatın düzenine eklemlenmeliydi.

Bu durum, yeni biçimde ve özelliklerde yapılar inşa etmeleri beklenen mimarlar için zorlu bir basamaktı. Böylece, 1920lerin ve erken 1930larda dünyaca ünlü Sovyet yapısalcı avant - garde mimarisi, toplumsal ve siyasi hayatın gerçekliğinden ortaya çıkmış oldu.

Günümüzde hala en büyük ve bozulmamış halde duran yapısalcı projelerinden biri, St Petersburg’daki (önceden Leningrad olan) Narvskaya Zastava bölgesindeki bina kompleksidir. Yirminci yüzyılın başlarında tipik bir işçi sınıfı banliyösü olan Narvskaya Zastava aynı zamanda “Kanlı Pazar” olarak bilinen, barışçıl bir işçi gösterisinin Çar’ın Kraliyet Muhafızları tarafından 1905’te bastırıldığı yerdir. 1917’deki devrimden sonra, bu olay saygıyla anılan ve yeni proleter ideoloji için kutsal bir gösterge halini almıştır. [Resim 1]

Narvskaya Zastava bölgesi mimari deneyelleşme alanı haline gelmiş ve endüstriyel bölgenin geniş ölçekli kamu merkezi olmuştur.

Traktornaya Caddesi’ndeki (1925 - 27’de inşa edilen) yerleşim alanı, mimarların işçi sınıfına yönelik toplu konutlar geliştirebilecekleri, bu yönde mekansal organizasyon için yeni ilkeler aradığı dönemde ayrıcalıklı bir yere sahip olmuştur. Traktornaya Caddesi gerek mimari gerekse kent planlamasında geçişli tarzın örneklerindendir: Rus Neoklasizminin yeni avant - garde formlar, üstüncü motifler ve işlevsel imarla birleşimi söz konusudur. Traktornaya Caddesi, bütün bölge için dönüşüm sürecini başlatmıştır [Resim 2]

Leningrad’da ilk ortaokul 1927 yılında açılmıştır. Onuncu Devrim Yıldönümü Okulu olarak adını alan bu okul, deneysel bir program çatısı altında tasarlanarak, ihtiyaç duyulan öğretmen sayısını azaltarak, yeni öğretim ve eğitim metodları geliştirerek öğrencilerin aktif katılımını ve bağımsızlığını amaç edinmiştir. Yaklaşık 1000 öğrencisi olan bu okul-

da, çeşitli tiplerde sınıflar, laboratuvarlar ve hatta rasathane bulunmaktadır. [Resim 3]

Bu yeni mimari vizyon, kamu alanlarının önemi hakkında işlevsel fikirleri miras edinmiştir. Sendika hareketi tarafından yürütülen ilk geniş ölçekli proje, bölgedeki Toplum Merkezi (1925 - 1927) olmuştur. Bu merkezler, işçi sınıflarının sosyalleşmesine olanak sağlayan yerlerdi: tiyatrolar, sınıflar, spor salonları ve kütüphaneleri içermekteydi. 1930 - 1932 yıllarında merkez, kapsamını genişleterek mesleki eğitim okullarını da bünyesine eklemiş, çalışanlara ve genç insanların profesyonel becerilerini geliştirmelerine fırsat tanımıştır. [Resim 4]

Narvskaya Zastava’daki topluluk merkezi, alışveriş merkezi ve yemek fabrikasıydı (1929 - 31). Bu kurumlar, kitlelere hemen servis edilen yemekler ile yarı mamulleri sağlamak üzere tasarlanmıştır (20. Yüzyılın ikinci yarısındaki fast - food ünitelerinden farklı olarak) Bina’nın düzeni, gündelik hayatın dinamiğini göstermektedir: geniş formlar, farklı şekiller, dikey ve yatay çizgilerin birbiriyle bağlantısı, asimetrik bölümler. Camlarla kaplı büyük alışveriş merkezi caddeden bile görünmekte, erken Sovyet ideolojisinin merkezinde yer alan radikal açıklık, özgürlük ve dayanışma ideallerinin belirgin bir manifestosu halini almaktadır. [Resim 5]

Bu yapısalcı bütünlük Kirov - Sovyet bölgesiyle tamamlanmakta (1930 - 1935), bölgenin belediye konseyine ev sahipliği yapmaktadır. Güçlü ve demokratik yerel yönetim fikri 1920’lerde Sovyet siyasi organizasyonuna hakimdi. Bu idari merkez de

bölge yetkililerini, kültür kurumlarını, bankayı, postane ve meclis binasını da bünyesinde bulundurmaktadır. Bu proje, döneminin tüm işlevsel ve teknik yeniliklerinden istifade etmiştir. Ancak aynı zamanda, Kirov - Sovyet bölgesi, Sovyet avant - garde'nının da çöküşünün işareti olarak ele alınabilir: yarı - klasik sütunlu giriş ve diğer detaylar, modernize emperyal mimariye dönüşün emareleri olmakta, yeni totaliter ideolojiyi de kucaklamaktadır. [Resim 6]

Birkaç yıl sonra, özellikle kitlesel toplanmalar için binanın önüne geniş bir meydan yapılmıştır. 1938 yılında da, Leningrad komünist partinin efsanevi lideri Sergei Kirov'un heykeli buraya konumlandırılmıştır. [Resim 7]

Kirov'un büyük anıtı (kendisinin 1934 yılında suikaste uğraması, Stalin'in Büyük Temizlik sırasında baskıyı arttırmasına), Sovyet mimarisi ve toplumunun erken tarihini noktalayan bir yapıyı simgelemektedir. Bir sonraki dönem diğer mimari formların gerekliliğini öne çıkarmış, farklı toplumsallık biçimlerini öne sürmüştür: kolektifler yerine kitleler, popüler demokrasi yerine totaliteryen egemenlik ve dayanışma yerine konformist tüketim. Sembolik olarak ise, 1000 kişi kapasiteli meclis binası sinemaya dönüştürülmüştür.

Bugün, yaklaşık bir yüzyıl sonra, Narvskaya Zastava alanı halen işçi nüfusunun yer aldığı endüstriyel bir bölgedir. Ortaokul, toplum merkezi,

oturmaya özgü evler ve Kirov - Sovyet bölgesi birincil işlevlerine sadık kalmakta, ancak, sosyalleşme ve kolektif aktiviteler için bir yer olma özelliğini kaybetmektedir. Yapısalcı mimari ise önce (emperyal) ve sonraki (Stalin ve geç Sovyet) dönemlerin yapıları tarafından gölgelenmekte, ve bütün alan bugünlerde üzerine yeniden yazılmış bir parşömene benzetilmektedir. [Resim 8] ■

Natalia Tregubova'ya ulaşmak için:
<natalya.tr@mail.ru>

Resim 1: Kanlı Pazar'dan önce Narva Kapısı'nda İşçi Eylemleri, 1905, Çar Ordusunun Askeri İzliyor. Sanatçı bilinmiyor.

Resim 2: Tractornaya Sokağı Boyunca Evler.

Resim 3: Rasathaneli Erken Sovyet Okulu.

Resim 4: Erken Sovyet Topluluk Merkezi.

Resim 5: Erken Sovyet "Yemek Fabrikası".

Resim 6: Kirov Bölgesinin Sovyet'i.

Resim 7: Komünist Lider Sergei Kirov'un Heykeli.

Resim 8: Narva Meydanı'nda Stalinist Mimari.

#1 dışında tüm fotoğraflar Natalia Tregubova ve Valentin Starikov tarafından çekilmiştir.

> Bir “Rite De Passage” Olarak Çocuk Bakıcılığı Göçü

Zuzana Sekeráková Búriková, Masaryk Üniversitesi Brno, Çek Cumhuriyeti

1990ların başından beri au pairlik Slovakya'dan kadınlar için önemli bir göç yolu haline geldi. Özel işe alma ajansları ev sahibi aileleri buluyor ve aynı zamanda Londra'dan gidiş ve dönüş için otobüsler kaldırıyor. Burada au pairler, Londra'daki Victoria Otobüs Terminali'nde çalışmayı bitirmiş bir arkadaşlarını uğurluyorlar.

Çocuk bakıcısı (Au pair) olmak, geçici göçmenler tarafından yapılan ev işi ile ulusal ve uluslararası yönetmelikler, temel yaşam düzeni tarafında tanımlanmış bir kültür alışverişini bir araya getirmektedir. 2004 ve 2005'te geçen Britanya yönetmeliklerine göre, çocuk bakıcılığı tanımı, İngilizce öğrenmek ve geldikleri yeni ülkeyi tanımak adına, aileleriyle beraber iki yıla kadar ülkede kalan genç yabancıları kapsamaktadır. Çocuk bakıcıları, “ailenin bir parçası” olarak yaşamaları öngörülen, bu çerçevede öğünleri karşılanan, kalacak yer verilen,

“cep harçlığı”na sahip - maaş değil - bunun karşılığında da çocuk bakıcılığı ve/veya ev işleri yapan kişilerdir. Çalıştıkları aileler, bakıcılara eşit davranmak durumundadırlar ve Göçmen Direktörlüğü ile ajanslar yönergelerinde de bakıcılara ailenin birer üyesi gibi davranmalarını tavsiye etmektedirler.

Henüz 1990'ların başlarında, çocuk bakıcısı olarak bir ülkede kalmak, kadınlar için önemli bir göç rotası olmuş, post - sosyalist Orta ve Doğu Avrupa'dan özellikle de dünyanın

en çok kişi başına çocuk bakıcısı göçmen oranına sahip ülkelerden biri olan Slovakya'dan kadınlar göç etmiştir. Medya ise, çocuk bakıcılığını post - sosyalizme dönüş sürecindeki zorluklarla başa çıkmak için bir ekonomik strateji olarak idealize etmektedir. Açıkçası, Slovak medyası ve gündelik tartışmalarda çocuk bakıcılarının ekonomik zorlukları ve genç nüfustaki yüksek işsizlik oranıyla ilişkilendirildiği görülmekte ancak yabancı dile ve deniz - aşırı seyahate de yüksek sembolik değer biçilmektedir.

Slovak çocuk bakıcılarıyla Londra'da 2004 - 2005 yılları arasında, bir yıl boyunca katılımcı gözlem yöntemiyle yapılan 50 görüşme göstermektedir ki çocuk bakıcısı olmanın sebepleri sadece ekonomik stratejiye indirgenmemelidir. Genellikle, çalışma azmi, daha çok para kazanmak ya da İngilizce öğrenmek birçok kişisel mesele ile birleşmektedir: göç kararları aileyle, partnerlerle ve arkadaşlarla olan ilişkiler üzerinden şekillenmektedir. Bir görüşmeci, çocuk bakıcısı olmasının nedenini usandırıcı ve yetersiz ücret karşılığında çalıştığı fabrika işinden uzaklaşmak, bir diğeri, partneriyle kötü bir ayrılık yaşadığı ve eski partneriyle aynı köyde yaşamayı göze alamadığından bu işi seçtiğini söylemektedir. çocuk bakıcısı olarak kalmanın belirgin ekonomik avantajları (gelecekte bu işin metalaştırılmasına yönelik öngörü ile) daha karmaşık ve daha az görünen itkilerle kamufle edilmektedir. Genel olarak bakıldığında, bir dil öğrenmenin umudunu taşımayı söylemekle, geleceği olmayan bir ilişki ya da ailenin evindeki kısıtlamalardan kurtulmak için çocuk bakıcısı olduğunu söylemek daha güvenli bir yol olmaktadır.

Göçten önce, Slovak çocuk bakıcılarının çoğu kendi aileleriyle beraber yaşamaktaydı. çocuk bakıcısı olarak bir evde kalmak, özgürlüklerini kazanmak için meşru bir araç oldu; çocuk bakıcıları bu durumu ailelerinden ayrılma ve yerleşme (kendi ailelerini kurma) arasında bir süreç olarak gördüler. Başka bir ülkedeki yaşamı ise, macera, deneyim ve eğlence sunan bir zaman dilimi olarak ele aldılar. Çocuk bakıcıları, geldikleri ülkelere para göndermedikleri gibi bu onlardan beklenmedi de. Kazançları - "cep harçlıkları", eğlence, moda, partiler ve hediyeler gibi alışverişlerde "cep harçlığı" olarak harcadı. Birçoğu kazançlarının bir kısmını - ama büyük bir bölümünü değil - gelecekleri ya da dil öğrenmek için biriktirdiklerini belirtti. Birçoğu da bu görüşmelerde, gelecekte, kazançları konusunda dikkatli davranacaklarını ve para biriktireceklerini ya da zamanlarını ve ekonomik kaynaklarını kendi çocukları için kullanacaklarını söyledi. Şimdi ise, çocuk bakıcıları için eğlenmek, ilişkiler yoluyla deneyimlemek ve ileri tüketim kültürünün ne olduğuna dair deneyim kazanmak önem taşımaktadır.

Çocuk bakıcılarının çoğunluğu bu deneyimleri daha büyük bir projenin parçası olarak tanımlamaktadırlar: yurtdışında bulunmak, kendi ailelerinden bağımsız olma hali ve kendi ayakları üzerinde durabilmek, büyümek ve

kişisel gelişimleri için birer ders niteliğinde olmaktadır. Çocuk bakıcıları kendi işlerini, araştırmam sırasında Çek Cumhuriyeti'nde hala erkekler için zorunlu olan askerlik görevi ile karşılaştırmaktaydılar. Kadınların büyük bir bölümü için çocuk bakıcılığı bir nevi "rite de passage", özgürlüklerini ispat edecekleri bir erişkinlik dönemine giriş olmaktadır.

Kendilerini anlamak, ağır olduğunu düşündükleri durumlarla başa çıkmaları söz konusu olduğunda, çocuk bakıcıları için ciddi sonuçlar doğurmaktadır. Yasal yönetmeliklerde işaret edilen çocuk bakıcıları ve çalıştıkları aileler arasındaki eşit ilişki ideali, güç dengesizliğinin olduğu durumlarda tutturulması zor bir denge halini alabilmektedir. Gerçekten de, görüşmecilerimin çalıştığı 86 aileden 82'si bu yönetmeliklere tamamen uymamaktadır; aileler, çocuk bakıcılarının normalde çalıştıklarından daha fazla süre çalışmasını sürekli talep etmekte, onlara bu durum için ek ücret vermemekte ya da onların boş zaman hakkını ya da dil öğrenmelerini göz ardı etmektedir. Bazı çocuk bakıcılarından, baktıkları çocuklarla aynı odada ya da aynı yatakta uyumaları beklenmektedir.

Çocuk bakıcılarının göçmen statüleri, aynı zamanda "işyerleri" olan evlerde yaşamaları, dil konusunda yeteri kadar yetkin olamamaları, hane içindeki belirsiz konumları bir yandan orada çalışan olup diğer yandan çalışan değil de misafir ya da geçici aile üyesi olmalarıyla birleştiğinde; iş ve yaşam koşulları üzerinde müzakere edebilmeleri konusunda onları dezavantajlı hale getirmektedir. Birçok çocuk bakıcısı için, birlikte çalıştıkları aileler tarafından sömürüldükleri ya da hoş olmayan durumlarla karşılaştıklarında takdirde o evden ayrılmaları üç zor koşulu da beraberinde getirmektedir: çalışacakları yeni bir aile bulmak, İngiltere'de yeni bir iş imkanı bulmak ya da Slovakya'ya dönmeye karar vermek. Nadiren, çocuk bakıcıları kendilerine doğru davranılmadığı ya da sömürüyle karşılaştıkları yerlerde kalmaya karar vermektedirler. Bazıları bu duruma fazlasıyla pragmatik nedenler sunarken - kendi ülkelerine dönmek için paraları olmaması, işlerine son verildiği takdirde eğitim ve iş imkanı bakımından önlerini görememe - bir çoğu da kendilerine zor koşullar karşısında direnebildiklerini ispat etmek durumunda hissettikleri için kalmaya devam etmektedir. Birkaçı, sömürüldüklerini düşündükleri yerlerde kalmayı erişkin olduklarını kanıtlamak için bir test olarak görmekte, durum daha da zorlaşmadan ailelerinin yanına dönmeye ihtiyaç duymadıklarını belirtmektedirler. Çelişkili bir biçimde ise, yapısal eşitsizlik ile büyümeye, olgunlaşmaya duydukları bağlılık, sömürüye karşı direnişlerini kırmaktadır: çocuk bakıcılarının kişisel olgunluklarını göstermeye sarf ettiği çaba aslında onların güçsüzleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. ■

Zuzana Sekeráková Búriková'ya ulaşmak için: <burikova@fss.muni.cz>

> Evde Eğitim: Çek Eğitiminde Özgürlük ve Kontrol

Irena Kašparová, Masaryk University Brno, Çek Cumhuriyeti

Evde Anatomi Dersi! Fotoğraf: Irena Kašparová.

Son yirmi yılda, çeşitli uluslararası araçlar ve ölçüler (i.e. PISA standartları) Çek öğrencilerinin okul performansının gitgide düşmekte olduğunu göstermektedir - bu gerçek, eğitim, eğitimin rolü, yolu ve yöntemleri konusunda ulusal düzeyde tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu karşılaştırmalar sadece, çeşitli ölçütlerin sonucundan dolayı değil aynı zamanda zorunlu eğitimde bireysel yaklaşım ve seçim özgürlüğü konusundaki eksiklikler gibi daha kapsamlı toplumsal sorunlardan memnuniyet duymayan aileleri, çocukların küçük yaşlardan itibaren dahil oldukları eğitim süreci ve ailelerin çalışma hayatlarının çocukları ailelerinden ayırdığı süregelen yaşam biçiminden duydukları rahatsızlıkla da birleştirmektedir.

Komünist dönemden - bireyciliğin baskılandığı onyıllar - sonra bazı Çekler, bireylerin kendileri ve aileleri için sorumluluk almaları gerektiğini dile getirmeye başlamışlardır. Komünizm sonrası yönetimler, eğitimin de dahil olduğu toplumsal alanın birçok dalında yeni olanaklar tanımışlardır. Sonuç olarak, evde eğitim, eğitim alternatiflerinden biri olarak ortaya çıkmıştır.

Pratikte, Çek tarzı evde eğitim çeşitlilik göstermekte, okulsuzlaşmadan - çocuğun felsefe eğitimine yönlendiril-

mesi - resmi okul müfredatının ev ortamında harfi harfine uygulanmasına kadar seçenekler sunmaktadır. Geçtiğimiz on yıldan itibaren, birçok Çek aile tarafından bu eğitim olanağına artan bir talep olmasına rağmen, ev eğitimi okul çağındaki çocukların %1'inden daha azını kapsayan belli bir azınlık tarafından uygulanan bir pratik olarak kalmaktadır.

Komünist dönem boyunca (1947 - 1989), öğrencilerin devlet okulu temelli dokuz yıl zorunlu eğitimden başka bir olanakları yoktu. Bu nedenle, Çek ailelerinin tamamına yakını (30 ve 30 yaş üzeri olanlar) komünist ideoloji ile eğitilmişler, eşitlik, benzerlik, uyum ve tektiplik vurgusu ile yetiştirilmişlerdir.

Ailelerin bir kısmı için evde eğitim yeni bir olgu olmakta ve hakiki bir devrimci fikir taşımaktadır. Yurtdışında yaşayan iyi eğitilmiş ailelerin bu konuda yürüttükleri lobicilik faaliyetleri sonrasında evde eğitim, 2005 yılında çocuk ve ailenin bir hakkı olarak yasalaşmıştır.

Bu yeni yasaya göre, ailelerin çocuklarını yalnızca ilk okul süresince (birden beşinci sınıfa kadar) evde eğitmeleri hakkı tanınmaktadır. Yasal zorlayıcı koşullar, öğretmen - ebeveynin en az lise mezunu olmasını ve devlet tarafından yönetilen Pedagojik - Psikolojik Tavsiye Bürosu'ndan alınacak destek mektubunu gerekli kılmaktadır. Öğretmen - ebeveynler neden çocuklarının evde eğitim alması gerektiğini açıklamalı ve eğitim için gerekli alanı (evde uygun eşya ve çalışma alanı olması) sağladıklarını göstermek durumundadırlar. Çocuk, yılda en az iki kere resmi okul sınavlarına girmek zorundadır.

Yasa, eğitimde özgürlük tanımakla beraber ailenin kültürel ve ekonomik sermayelerini de göstermelerini gerekli kılarak, devletin bu özgürlüğü olabildiğince kontrol etmesini de sağlamaktadır. Ebeveynler ve çocuklar Pedagojik - Psikolojik Tavsiye Bürosu'nun testine girmek zorunda olmakta, bu da aynı zamanda devletin önleyici ve yaptırım gücünün olduğunda da işaret etmektedir. Bazı aileler, gerekli sertifikaları almak adına birçok kere Tavsiye Bürosu'na gitmek konusunda kaldıklarını belirtmektedirler.

Neden Çek devleti, bu Tavsiye Büroları'nı - asıl işlevleri anaakım okullaşma yönteminden uzaklaşmayı önlemek olan - evde eğitimin bir sözcüsü haline getirmektedir? Çoğu yetkili, evde eğitimin yarattığı ayrımayı desteklememekte, bireysel tutumları nedeniyle başvuranları reddetmekte aynı zamanda ekonomik kaynaklara ulaşma gibi sistemik unsurları gözardı etmektedirler. Kayıt olan her çocuk (evde eğitim alan çocuklar - yılda iki kere sınava giren - da dahil olmak üzere) için devlet tarafından belli bir yardımın yapıldığı okulların aksine, evde eğitim alan çocukların aileleri devletten herhangi bir finansal destek - kitapların, eşyaların, eğitim araçlarının, sübvansede edilmiş öğünlerin temini - almamaktadırlar. Sıklıkla aile üyelerinin birinin ya da her ikisinin de yarı - zamanlı çalışan ya da çalışmayanlarla ilişkilendirildiği evde eğitim, sadece bunu karşılayan kişilerce uygulanmaktadır.

Eğitimde bu tüde bir ayırma, Çek bağlamında siyasi ve kültürel açıdan çok hassas bir noktada durmaktadır. Geçmişte, evde eğitim birbirinden farklı iki nedenden dolayı özel olarak görülmekteydi. Bir yandan, Çek soyluluğunun ve oligarşisinin bir deneyimi olarak, özel eğitimi karşılayabilenler tarafından uygulanması - devrimden sonra ortaya çıkan bir münhasırlık olarak zenginlerin adil olmayan bir ayrıcalığı olarak ele alınmaktaydı. 1947'deki komünist devrimden sonra bu toplumsal sınıf dağılmıştı. Yeni rejimde, komünizm gereğince herkese sunulan ücretsiz ve kaliteli eğitim, evde eğitime gerek olmadığını altını çizmekteydi.

Öte yandan, komünizm bağlamında münhasırlık ve evde eğitim farklı anlamlar taşımaktaydı. Devrimden sonra

okullaşma, tektipliliğe ve evrenselliğe vurgu yaparken, farklılığa yer vermemekteydi. Gerek fiziksel gerek akli düzeyde "uyum sağlamayan" çocuklar, anaakım eğitim sistemi içerisinde kendilerine yer bulmakta güçlük çektiler. Bu "farklı" - Romanların da yer aldığı tüm etnik grupları kapsayan - çocuklara yönelik özel okullar açıldı. Bu özel okullar yetersiz kaldığı takdirde, çocuk evde eğitim almalıydı. Komünist rejimde evde eğitim alan çocuklar, bir acıma öznesi, sağlıklı toplumda birer uyumsuz olarak görülmekteydi.

Şimdi ise, Eğitim Bakanı, ilköğretimden sonra evde eğitim olanağını yasalaştırma konusundaki herhangi bir olasılığı engellemektedir. Kendisinin bu duruşu, Çek halkı arasında hala evde eğitimin müphemliğinin yankı bulduğunu resmetmektedir. Her ne kadar ülkedeki adem - i merkezîyetçilik ve liberalleşme yasal ve toplumsal düzlemde evde eğitimi geçerli bir alternatif olarak gösterse de, evde eğitimin bağlayıcı koşullar taşıması, pratikte bu durumu hayli seçici kılmaktadır. Yasa alternatifler için yer açsa da, kökleri hala devlete sıkı sıkıya bağlı olmakta, dolayısıyla evdeneğitimin seçiciliğini kamufle etmektedir. Komünist dönemde de olduğu gibi, ayrımcılık halen devletin kontrolünün olmayışını öne çıkarmakta, bu durum da iyi karşılanmamaktadır. Böylelikle, bir çelişki karşındayız: Devlet, evde eğitim aracılığı ile kapsayıcı bir okullaşma politikası sunmakta ancak aynı zamanda da evde eğitimi denetleyerek uyguladığı kontrol mekanizmasıyla onu diğerlerinden ayıran, bir niş haline getirmektedir. ■

Irena Kašparová'ya ulaşmak için:
<irenakasparova@seznam.cz>

> Çek Cumhuriyeti'nde Romanları Hatırlamak

Kateřina Sidiropulu Janků, Masaryk Üniversitesi Brno, Çek Cumhuriyeti

Prag'daki Ulusal Piazzetta Tiyatrosu'ndaki Roman Sergisi.
Fotoğraf: Michal Hečovski.

Günlerden 15 Mayıs, 2013 ve Brno ile Ostrava arasındaki, güneşli Olomouc meydanında duruyor, "Roman İşçilerinin Hatırası" projemizi sahneliyoruz. Bütün ekip ilk defa biraraya geldik. 10 kişiden fazla - akademisyenler, topluluk çalışanları ve öğretmenler - uzun bir güne başlamadan önce hazırlık aşamasındaki görevlerini tartışıyorlar. Ortak bir güven zemini oluşturmak, ortak bir amaç için çalışmak adına tanışmaktan daha iyi bir yol yoktur. Amacımız, 1945 yılından sonra Çek topraklarına gelen Slovak Romanlar hakkında bir sergi düzenlemek, bu olayları anarak, Roman vatandaşların Çek toplumunda daha saygın bir statüde olmalarını sağlamaktır.

"Çalışmalarımızı sürdürdüğümüz mahallede dolaşırken, tanımadığım genç kızlara sürekli, "Khatar sal?" (Nerelisin?) diye sordum. Bir topluluk çalışanı ve 1952'de Slovak - Ukrayna

sınırından geçerek bugünkü Çek topraklarına gelen Roman yazar, aktivist ve eski işçinin kızı Božena Dudi Kotová; "Benim de yaşadığım gibi, herbirinin bir yerlerden geldiğini, ailelerinin Slovakya'da köklerinin olduğunu biliyorum" diye cevap veriyor. Yapılacak olan serginin mimarı dinliyor, ekibin diğer üyeleri serginin adı üzerinde anlaşılmaya varıyor ve ben de projenin film yapımcısının bu sergi fikrinin oluşmasına katkı sağlayan anları kaydetmesinden mutluluk duyuyorum.

Roman dilindeki yetkinliğim hayli zayıf olduğundan, "Khatar sal? sorusunu nasıl telaffuz ediyorsunuz?" diye sordum. Sadece temel cümle öbeklerini biliyorum - selamlaşma, sembolik bir saygı ifadesinde bulunma ve gerektiği zaman savunma stratejisi uygulayacak kadar. Roman dili benim için fazlasıyla karmaşık; beşinci dersin ötesine geçemedim. Božena, cümleleri telaffuz ediyor, heceliyor ve " Ama,

>>

serginin adını “Khatar san?” koymalıyız” diye ekliyor, “çünkü yaşça büyüklere hitap edildiğinde daha resmi terimler kullanma alışkanlığı hala devam ediyor”

Günlerden 8 Eylül, 2014 ve bir evin suntuadan yapılan kopyası önünde, dışarıdan bakıldığında hala bitmemiş, içerisi ise Çek ve Roman bayrakları renklerinde boyanmış yerde açılış konuşmamı okuyorum. Yaklaşık 50 kişi açılışa katılanları oluşturuyor. Katılımcılardan biri, aşırı cılık üzerine uzmanlaşmış olan bir polis olup, burada bulunmasının muhtemel sebebi yerel polise Ostrava - Vítkovice meydanında bir sergi yapma planında olduğumuzu ve kendilerinden bu süre zarfında olan biteni izlemelerini mahcup bir şekilde talep etmemiz olabilir. Sergiye ya da bize, neler olabileceğini veya herhangi bir şeyin olup olmayacağını bilemıyoruz. Ostrava merkez bölgesindeki konsey üyeleri ana meydana sergi yapmamıza izin vermedi, bu kararlarını müzakere etme teklifimizi de görmezden geldiler. “ Şüphesiz” dedi Ostrava - Vítkovice’deki ziyaretçilerden biri; “ Merkez Ostrava’nın imajı için kendilerini sorumluluk altında hissediyorlar ve bu yerin çingene - ülkesi olarak görülmesini istemiyorlar”

Vítkovice’den bir tarihçi ise farklı bir açıdan yaklaşıyor: “Ostrava’da hiçkimsede olmayan böylesine yeni bir kültürel biçimin varolması heyecan verici.”

En büyük sürpriz neydi? Beş hafta süren sergi boyunca hiçbir vandalizm olayı ile karşılaşmamamızı. Roman aileleri, yakınlarının ve komşularının hikayelerini dinlemek ve görmek için geldiler. Evsiz bir kişi bize sergiye gezerek edindiği ilginç deneyim için teşekkürlerini sundu. Sergiye uğrayan gençler ise, son dönem teknolojinin olanaklarını kullanan, iyi giyimli, çağdaş, ama onlarla konuşmaya başlama ihtimalimizden ötürü bize yakınlaşmakta istek davranıyorlar. Yaşça büyük Çekler, 1960’dan itibaren tanıdıkları Roman iş arkadaşlarını, komşularını ve gençlik aşklarını anıyorlar. Roman öğrencilerle dolu bir ilkokulun müdiresi, Roman bayrağının olduğunu bilmediğini belirtirken, bu bilgisizliğini ifade etmekten ise utanç duymuyordu.

Günlerden 9 Şubat 2015 ve “ Roman İşçilerin Hatırası” projemizi destekleyen Çek Kültür Bakanlığı’ndan bir e-mail

aldım. Söz verdiğimiz gibi üç sergi yapmıştık ama her biri verilen desteğin koşulları gereğince iki ay sürmesi gerekirken, sürememişti. Bahar 2014’te iki ay sürme koşulunu yerine getirmeye niyetlendim ancak engeller ve az çok belirgin olan siyasi ve idari baskıların artması sebebiyle bu koşuldaki uzaklaşmış, verilen destek için bu şartın bağlayıcı olduğunu unutmuştum. Tüm bu süreçteki idari sorunlar (bir mekan için on beş izin almak) ve dostça olmayan iletişim karşısında ezilmiştim. Halihazırda, akabinde olacak sergileri desteklemlenilen iki grup vardı. Yurtdışında bağımsız olarak çalışan bir kürator, sergimizi görüp tebriklerini sunmuş, sergide kullandığımız retro bir telefon aracılığı ile çeşitli Roman tanıklarının anlatılarının dinlenmesinin nasıl olduğunu bizden açıklamamızı istemişti.

Gelecekteki sergilere gösterilen ilginin yanı sıra, etnisiteler - arası ilişkilere kuramsal yaklaşım, eğitim ve toplumsal eşitsizliklerin önlenmesi ya da sivil diyalogu güçlendirme olasılıkları ve “işbirlikçi olmayan öz” çağındaki farklıların üstesinden gelme yönünde de katkılar vardı. Sergiyi 2500 kişinin ziyaret ettiğini, yüzlerce kişinin de serginin olduğu alana girmeyip dışarıdan baktıklarını tahmin ediyoruz. Bu serginin boşuna olduğunu kesinlikle düşünmüyoruz! Ama uygulamalı bilime göre başarısızdık ve başladığımız yere geri dönmüştük.

Böylece, biz de başka bir sergi turu hazırladık. Şansımıza, bizi destekleyenlerden biri, bitirmemize yakın tüm sergilerimizi saklamıştı. Kendi yaşadığı şehir olan ve savaş sonrası işçi göçü dolayısıyla Slovakya’dan ayrılan birkaç Roman tanığın yaşadığı endüstri merkezinin otobüs duraklarında onları sergilemek istedi. 1989 sonrasında şehirdeki evlerin kiralari artmış ve Roman vatandaşları, Çek şehirlerinde görülen post - sosyalist modellerden biri olarak taşınmayı, şehrin banli-yölerine doğru kaymayı yaşamışlardı.

Yenilikçi uygulamalı bilim ise yıllardan sonra karşılaştığım en tatmin edici ve rahatsız edici zorluklardan biriydi. ■

Kateřina Sidiropulu Janků’ya ulaşmak için;
<katerinasj@fss.muni.cz>

> Çin'in Emek Politikasının Değişen Çehresi

Lefeng Lin, University of Wisconsin, Madison, Amerika Birleşik Devletleri

STK aktivistleri ve işçiler Guangzhou'da başarılı bir pazarlık seansını kutluyorlar. Fotoğraf: Lefeng Lin.

2 010 yılından beri, Çin hala ulusal grev dalgasına yakalanmış, medya ve aktivistler Çinli işçileri tedirgin, sayısız isyan, grev ve protestoda rol oynayan kişiler olarak tasvir etmekteydi. Ancak bugün, sivil toplum kuruluşları (STK) ve genç bilim adamları benzer hikayeler anlatmaktadırlar: özellikle, ülkenin birçok küresel üreticilerinin bulunduğu Güney Çin'de, işçilerin direnişi plansız isyan ve iş durdurmalardan, stratejik grev ve müzakerelere, bireysel yasal eylemden kolektif eyleme doğru geçiş göstermektedir. Bütün bunların arkasında, harekete geçme ve örgütlenmede kilit rol oynayan sivil toplum kuruluşları ve aktivistler bulunmaktadır.

Aynı zamanda, bilim adamı ve aktivistler Çin'deki sendika sistemini, bürokratik ve temsil gücü olmadığı yönünde eleştirdiler. Birçok gözlemci de bu sendikaların işçiler için yaptığı tek somut şeyin yeni iş yasaları için lobicilik yapmaları olduğunu belirtmektedirler: sendika kürsüleri, ulusal ve yerel düzeylerde Komünist Parti

komitelerinde ve Halk Kongreleri'nde sıkça lider pozisyonlarında bulunmakta böylece kanun yapımında görünür bir role sahip olmaktadır. Genellikle, sendika sistemi bürokratik bir parti organı gibi çalışmaktadır: sendika yetkilileri partiler tarafından atanmakta olup, işçilerle ya da iş ilişkileri hakkında az bilgiye sahiptirler. Öte yandan, birçok sendika yetkilisi işçi haklarından ziyade kaç sendika üyesini temsil ettikleri ve sendikanın ne kadar aidat topladığıyla ilgilenmektedir. Grevlerde, gözlemciler belirtmektedirler ki sendika yetkilileri, hükümet yetkilileriyle ya da işverenlerle işbirliği yaparak, işçilerin yeniden işlerine dönmesi konusunda ikna çalışmaları yapmaktadırlar. Sendikalar işçilerin sorunlarını çözmektense, onları kontrol etmekle daha çok ilgili görünmektedirler.

Shenzhen'de saha çalışmama başladığımda, sivil toplum kuruluşları ve aktivistlerin - resmi sendikaların değil - işçilerin geleceklerinin anahtarına sahip olduklarını ve eğer ki gözlemlerimi sivil toplum kuruluşlarında, fabrikalara ve top-

luluklarla sınırlandırsaydım hala sivil toplum kuruluşlarının emek çatışmalarında merkezi bir konumda olduklarına inanmaya devam edecektim. Fakat, yerel sendikalarla iletişime geçtiğimde, sendikalar ve STKlar'ın Çin'in hızla değişen emek ilişkileri sistemine uyum sağladıklarını ve Çin'deki emek politikalarının sendikalar ve STKlar tarafından yeniden şekillendirildiğini görmeye başladım.

STKlar'ın işçileri biraraya getirip harekete geçirmesi görece yeni bir girişimdir. Geçtiğimiz on yılda, STKlar en fazla Çin'in şehirdeki yerleşim alanlarında, kaynaklara ulaşmakta zorluk çeken kırsaldaki işçiler için servis sağlayıcılığı yapmaktaydılar. STKlar iş kanunları hakkında yeterli bilgisi olmayan ve avukat tutmak için maddi kaynağa sahip olmayan işçilere yasal destek vermekle birlikte, film gösterimi gibi basit eğlenceler sunmak ya da okul - sonrası programları gibi sosyal hizmetler de vermektedir.

Ancak, 2010'dan itibaren birçok işçi, işyeri eylemlerine katılmaya başladı. Bunun karşısında, bazı STKlar çalışanlarını sendika örgütlenmesi ve kolektif müzakerelere yardım etmeleri için eğitmeye başladı. Fakat STKlar gerçek zorluklarla karşılaşmaktadırlar: programları sıklıkla uluslararası fon sağlayıcılar tarafından kısıtlanmakta ve Çin devleti tarafından siyasi baskıya maruz kalmaktadırlar. Çoğu STKlar küçük olmakla beraber iş düzenlemesi doğrultusunda kısıtlı kaynaklara sahiptirler. Ayrıca, bu STKlar, fon sağlayıcıları arasındaki anlaşmazlıklar ya da ideolojik farklılıklar dolayısıyla birbirlerinden görece ayrılmaktadırlar. Bazılarının dar ölçekli örgütsel çıkarları vardır: Bir STK greve katıldıysa, diğerini dışarıya itmekteydi. Bu yöndeki örgütsel sorunlar, dışarıdan olayları gözlemleyen biri için STKların uyumlu bir sivil toplum stratejisi olduğu algısını karmaşıklaştırmaktadır.

STKlar'ın işçilerin desteğini almak için yarıştıkları bilinirken, Çin'deki sendikalar ise STKlar'ın alanları olarak bilinen yerlere doğru ilerlemektedirler.

Artan bir biçimde, sendikalar üyelerine yasal yardım, psikolojik destek, yoksulluk yardımı, süren üniversite eğitimleri için burslar, mesleki eğitim programları, profesyonelleşmeleri için gerekli olan sertifika kurs ücretlerinde indirim, sendikalaşma eğitimi ve kolektif müzakereler ile ilgili destek sunmaktadır. Sendikalar geniş kaynaklara ve erişime sahip olup, küçük STKlar'dan daha çok şey başarabilmektedirler. Bazı sendikalar üretim bölümündeki işçilerin harekete geçmesine daha çok eğilmekte, hatta bunu ileri götürerek demokratik seçimler yaparak, üyelerinin sorumluluklarını aldıklarını ve onların çıkarlarını temsil edeceklerini vaat etmektedirler.

Öte yandan, sendikaların yararlı programları ve reform politikaları birçok alt kadro fabrika dalına ulaşmamaktadır. Çin'deki sendikaların yedi idari düzeyi vardır: merkezi, bölgesel, belediye, semt, sokak, topluluk ve fabrika. Bunların arasından sadece fabrika - düzeyindeki sendikacılar işçilerdir; diğer tüm düzeylerde, sendika kadrosu partiler tarafından atanan yetkililerden oluşmaktadır. Sendikaların dikey idari yapısı olmasına rağmen, üst - düzey sendikalar daha alttakilere emir veremezler çünkü her düzeydeki sendika yetkilileri üst - düzey sendika tarafından değil sözkonusu parti komiteleri tarafından atanmaktadır - bu durum Çin'deki ortak siyasi yapının bir tezahürü olup, "tuzak kur ve engelle" olarak bilinen bir ayırıştırma olarak nitelenmektedir.

Sendikalar ve STKlar işçi grevlerine müdahale ettiğinde ortada bir problem olduğu gayet açıktır. Geçen Haziran ayında, işçiler Guangdong bölgesindeki Long semtinde ayakkabı imalatı yapan bir şirketin çalışanlarının ücretleri ve primleri konusunda anlaşmaya varamadığı için grev yaptılar. Bağımsız bir STK işçilerin örgütlenmesine yardım ederek, onlara işverenleri ve polisle nasıl mücadele edecekleri konusunda önderlik yapmıştı. Bunun karşılığında, belediye sendikası olağanın dışında bir adım atmıştır:

yetkilileri bölgeye göndererek, semt sendikalarından grevdeki işçileri desteklemesi istenmiştir.

Fakat, ne semt sendikası ne de hükümet kolları belediye sendikasının önerisine uymadı. Onun yerine, semt partisinin liderinin tavsiyesi üzerine, işverenlerin grevcileri işten çıkarmasına ve işçi temsilcilerinin tutuklanmasına, grevin bastırılması - ki bir şeylerin pahasına bastırıldı - adına izin verdi. İşten çıkarılan bir işçi, fabrika binasından atlayarak intihar ettiğinde, medya şehir yönetimine ve parti komitesine baskı yapan yayınlarda bulunmaktaydı. Belediye sendikası semt sendikası ve hükümet yetkililerini eleştirmekte ama mesele orada kapanmaktadır: nihayetinde, belediye sendikası semt sendikasını sorumlu tutacak hiçbir yaptırım uygulayacak mekanizmaya sahip değildir.

İşçilerin kolektif eylemine karşılık, STKlar ve sendikalar kendilerini dönüştürmektedirler. Geçtiğimiz yıl, STKlar bir işçi ağı kurarak kaynaklarını bu ağa yönelttiler. İşçi protestolarını örgütlenme konusundaki çabaları giderek eşgüdümlü olmaktadır. Heyecan verici bir gelişme olarak ise, belediye sendikası geçen sene deneysel bir alan oluşturdu, eski örgütsel yapısını değiştirdi ve profesyonel organizatörlerle çalışarak, işçilerin örgütlenmesinde yeni arayışlara girip, toplumsal karmaşa ve muhafazakar bürokrasi arasında bir yol bulmaya çalıştı.

Sendikalar, devlet, işverenler, STKlar ve işçiler arasındaki etkileşimle, diğer geç endüstrileşenlerden daha farklı bir biçimde olmak üzere, Çin'de yeni bir endüstriyel sendikalaşma filizlenebilir mi? Küresel emek aktivistlerinin emek ilişkileri sözkonusu olduğunda devletin potansiyel rolünü gözardı ettiği bir zamanda, Çin, devlet ve toplumun merkezi bir rol oynamasında ve vatandaşlarının iş yaşamlarını geliştirmesinde için iyi bir örnek sunmaktadır. ■

Lefeng Lin'e ulaşmak için:
<llin@ssc.wisc.edu>

> Sosyal Bilimler için Dünya Ölçeğinde Bir Program Oluşturmak

Ercüment Çelik, Freiburg Üniversitesi, Almanya, Uluslararası Sosyoloji Derneği Emek Hareketleri ve Toplumsal Hareketler, Kolektif Eylemler ve Toplumsal Değişim (RC48) Komiteleri Üyesi

Yeni Delhi Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nde
Küresel Çalışma Programı üyeler.
Fotoğraf: Ercüment Çelik.

Gerek Küresel Güney gerek Küresel Kuzey'deki sosyal bilimciler için, dünya ölçeğinde hegemoniden uzak bir sosyal bilim yaratmak geçtiğimiz yirmi yılın en büyük sorunlarından biri olmuştur. Avrupa merkezliliğine yönelik eleştiriler ve Küresel Güney'de sosyal teorinin yükselişi, periferi/ Güney'den öğrenmek ve dünya ölçeğinde karşılıklı öğrenim yoluyla sosyal bilimcilerin profesyonel ve kamu etkileşimleri arasında diyalogun gerekliliği ile olanakları yönünde münazaraları teşvik etmektedir.

Küresel Çalışma Programı'nın (Global Studies Program - GSP) on üç yıllık deneyimi bu münazaralara ne tür bir ışık tutmaktadır? Bu program, iki yıl süren bir yüksek lisans programı olmakta, Almanya'daki Freiburg Üniversitesi, KwaZulu - Natal Üniversitesi ve sonrasında Güney Afrika'daki Cape Town Üniversitesi; Arjantin'deki FLASCO; Hindistan'daki Jawaharlal Nehru Üniversitesi ve Tayland'daki Chulalongkorn Üniversiteleri ile ortak yürütülmektedir. Müfredatında sosyoloji, siyaset bilimi, antropoloji, işgücü çalışmaları, uluslararası ilişkiler ve coğrafya

>>

dersleri bulundurmaktadır. 2002 yılından beri, 60 ülkeden 300'den fazla öğrenci Küresel Çalışma Programı'na kayıt olmuş ve her biri partner kuruluşlarının üçünde çalışmalarını sürdürmüştür.

Bu uluslararası, disiplinlerarası ve kültürlerarası programda, öğrenciler farklı üniversite geleneklerini, eğitim ve öğretim süreçlerini deneyimlemektedirler. İçlerinde bulundukları toplumu bu program yoluyla keşfedip, aynı zamanda kendilerini de yeniden keşfedeceklerdir. Sonuçta ise, özgün, yüksek kalite bir yüksek lisans derecesi, küresel sosyal bilimlerin temelini oluşturan değerler sistemi de dahil olmak üzere karşılaştırılmaz bir yaşam deneyimi kazanacaklardır. Küresel Çalışma Programı deneyimi öğrencilerin gerçekte "kozmpolitliği" anlamalarını sağlamaktadır: kültürlerarası bir çevre onların en iyi bildikleri yaşam alanlarından ve şartlarından farklı bir yerde yaşama olanağı tanımaktadır. Bu karşılaşmalarda, öğrenciler "öteki"yi tanıma, müsamaha gösterme ve anlama yönünde yeni kabiliyetler geliştirecektir. Sehven, Ari Sitas'ın deyimiyle "uzlaşma etiği" ile gönüllülük, işbirliği fikirleri ile müştereklilik ve saygıyla gelişip, sağlamlaşacak bir platform haline gelmektedir.

Dünya ölçeğinde bir sosyal bilim pratiği, sadece öğrencilerin değil fakülte üyelerinin ve idarecilerinin de kültürlerarası yetkinliğini, aynı zamanda farklı ülkelerden gelen öğrencilerin ihtiyaçlarına, kurumsal düzenlemelere, çalışma kültürüne karşı bir hassasiyeti de gerekli kılmaktadır. Buradaki öğrencilere yardım etmeye hazır olma durumu, dünya ölçeğinde bir sosyal bilim geliştirmenin boyutlarından biri olmakta ve katılımcıların öğrencileri bir yük olarak değil birer potansiyel olarak görmelerini teşvik etmektedir. Küresel Çalışma Programının üyeleri "küresel halkı" oluşturmaktadır: açık, güvenilir, toplumsal ve kültürlerarası olarak angaje olmuş "küresel" vatandaşlar, küresel olarak birbirine bağlı toplumları şekillendirecek potansiyeli taşımaktadırlar.

Hegemonik olmayan karşılıklı öğrenme herhangi bir programın ana öğelerinden biri olmalıdır. Küresel Çalışma Programı gibi dört kıtada partner üniversitelerle işbirliği içinde olan, Avrupa ve Küresel Güney'de bulunan her birinin kendine özgü gelenekleri ve bilgi sistemleri, küresel olarak birbirine bağlı olan bilgi sistemini tanıma ve uygulama yönünde mükemmel bir çerçeve oluşturmaktadır. Raewyn Connell, metropolde bulunan yüksek lisans ve doktora programlarının, metropol biliminin profesyonel normlarıyla kısıtlandığını ve böylece küresel kapsayıcı bir müfredata geçişin zorluk yarattığını belirtmektedir. Freiburg Üniversitesi'ndeki Küresel Çalışma Programı geçtiğimiz on yılda tam anlamıyla böyle bir zorlukla yüzleşti. Öte yandan, tüm müfredata ve kurumsallığa ilişkin kısıtlamalara rağmen, fakülte üyeleri yeni dersler oluşturarak, şu örneklerde olduğu gibi daha kapsayıcı bir okuma oluşturmaya yönelik adımlar atıldılar: "Modernizm Tartışması ve Avrupa Merkezliliğinin Zorlukları", "Halk Entelektüelleri Olarak Sosyologlar: Güney Bakış Açısı", "Küresel Sosyolojide

Metafor, Alegori ve Kısas". Öğrenciler bu yönelimi olumlu karşıladılar. Özellikle Kuzey Amerika ve Almanya'daki öğrenciler tarafından hazırlanan eleştirel makaleler, bu öğrencilerin lisans eğitimlerinde nasıl da Avrupa - Amerika - merkezli bilginin egemen olduğunu ve bunun ne kadar az farkında olduklarını gösterdi.

Küresel Çalışma Programı'nın profesyonel akademik çalışmalar ve halk arasında diyalog kurma dinamiği, "kamu sosyolojisi" olarak nitelendirdiğimiz alana katkıda bulunmaktadır. Bu programın tarihine baktığımızda, öğrencilerin farklı ülkelerdeki partner üniversitelerdeki öğrenimleri süresince, saha çalışması yapmalarına teşvik edildiğini ve bu çalışmaların sıklıkla oradaki toplumların merkezindeki sorunlarla ilgili olduğunu göstermektedir. Zorunlu stajlar ise onları toplumsal hareketlerin, sivil toplum kuruluşlarının, sendikaların, akademik ve devlet kuruluşlarının gerçek çalışmalarını görmelerini sağlamaktadır; Michael Burawoy'un deyimiyle "sivil toplumla olan bağlarını korumaktadırlar". Öğrenciler, sosyolog olup olmamaları bir yana, organik birer "Küresel Çalışma Programcısı" olmaktadır. Birçok durumda, bu tür "halkla" bütünleşmeler, yüksek lisans tezleri aracılığı ile akademik çalışmalara ve bilimsel analizlere evrilmektedir. Küresel Çalışma Programı, kamuyu, politikayı, eleştirel ve profesyonel sosyolojiyi bağdaştıran bir platform sunmakta ve özellikle, profesyonel ile kamu sosyolojisi arasında diyalogun kurulmasını sağlamaktadır.

Küresel Çalışma Programı'nın karşılaştığı en ciddi kısıtlama, dünyadaki üniversite sistemlerini şekillendiren piyasa gündemidir. Programın tutarlılığını olumsuz etkileyen unsur, akademik kadronun giderek artan istikrarsız çalışma koşullarıdır. Özellikle, Almanya'da orta - düzey fakülte kadrosu ve idarecilerin iş güvencesi olmamakta ve bir çoğu bu programın vizyonuna taahhütlerinden bağımsız olarak, bir yerden sonra programdan ayrılmak zorunda kalmaktadırlar.

Bir diğer sorun ise partner üniversiteler arasındaki eşitlikli güç dengeleridir. Bilinçli ya da bilinçsizce, Freiburg Üniversitesi'nin bu partnerlik ilişkisinde öncü bir rol oynadığı düşünülmekte, gelecekte ise partner üniversitelerin programın şekillendirilmesi konusunda eşit role sahip olmakta ısrarcı olmaları beklenmektedir. Gerçekten de, Küresel Çalışma Programı ve ona benzer diğer programların başarısı söz konusu olduğunda eşitlikçi bir yapının olması önem arz etmektedir.

Tüm zorluklara rağmen, Küresel Çalışma Programı deneyimi dünya ölçeğinde sosyal bilimin gelişimi için değerli bir öge olmakta, periferden öğrenmeyi, karşılıklı anlamının pratik edilmesini ve akademik platform oluşturmaya teşvik ederek, sosyolojik hayalgücünün siyasi hayalgücüne birleşebileceğini göstermektedir. ■

Ercüment Çelik'e ulaşmak için: <ercumentcelik@gmail.com>

> Uluslararası Perspektifte Profesyonel Meslekler: Kutuyu Açmak¹

Ellen Kuhlmann, Karolinska Institutet, İsveç; **Tuba Agartan**, Providence College, ABD; **Debby Bonnin**, Pretoria Üniversitesi, Güney Afrika; **Javier Pablo Hermo**, Buenos Aires Üniversitesi, Arjantin; **Elena Iarskaia - Smirnova**, Yüksek Ekonomi Okulu, Moskova, Rusya; **Monika Lengauer**, Dortmund Teknik Üniversitesi, Almanya; **Shaun Ruggunan**, KwaZulu - Natal Üniversitesi, Güney Afrika; **Virendra P. Singh**, Allahabad Üniversitesi, Hindistan; tüm yazarlar Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Meslekler Araştırma Komitesi'nin (RC52) üyeleridir.

Küreselleşme, özellikle gelişmekte olan ekonomilerde profesyonel mesleklerin boyutunu ve işleyişini kökten dönüştürmektedir. Her ne kadar Batı dünyasındaki neoliberal yönelim, refah devleti presiplerini sorgulasa ve kemer sıkma politikaları profesyonel servisler için kamu yardımını kısıtlıyor olsa da, BRICS ülkelerindeki (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) hızla büyümekte olan piyasalar ve diğer orta - gelir düzeyinde olan ülkeler, kamu ve özel sektörlerde olmak üzere mesleki uzmanlık ve servisler alanında yeni talepler yaratmaktadır.

Bu gelişmeler, farklı toplumsal bağlamlarda değişen profesyonel meslekler üzerine “gerçek zamanlı” araştırma yapma olanağı tanımaktadır. Aynı zamanda, profesyonel meslekleri küresel bir objektiften incelemek, meslekler ve profesyonellik kavramları - bu kavramlar 20. Yüzyıl Batı refah devletlerinin siyasi ve ekonomik şartlarından türetilmiştir - üzerinde eleştirel düşünmeyi de gerekli kılmaktadır.

Her ne kadar devlet, profesyonel mesleklerin irdelenmesi konusunda merkezi bir yere sahip olsa da, sosyologlar, “devlet” ya da “vatandaşlık” gibi belli kavramların jeopolitik ve kültürel bağamlarına nadiren vurgu yapmaktadır. Son dönem araştırmalarda, küreselleşme ve ulus ötesi yönetim, uluslararası karşılaştırmayı güçlendirmek gibi konular ağır bassa da, profesyonel meslekler ile ilgili tartışmalar hala birincil olarak Batı ülkelerini odak almakta, Küresel Güney ya da doğu ülkelerine daha az önem verilmektedir.

Var olan yaklaşımları ters yüz etmeyi düşünüyor, Güney Afrika, Hindistan, Arjantin, Rusya, Türkiye ve Arap ülkelerinde çeşitli yazarlar tarafından araştırmalara dikkat çekiyoruz. “Refah devleti profesyonel meslekleri” gibi kavramların ötesinde, ortak “referans noktası” bulmada eksiklikler olsa da, aşağıda sunacağımız örnekler, profesyonel gelişim konusunda birer enstantane teşkil etmekte, devletler ve profesyonel meslekler arasındaki ilişkileri birleştirici bir tema olarak kullanılmaktadır.

Arap ülkelerinde, profesyonellik sıklıkla evrensel bir kavram ve amaç olarak resmedilmektedir. Arap profesyonelleri (üniversite profesörleri gibi) mesleki değerleri, 1960 ve 1970lerin fonksiyonalist yaklaşımına benzer biçimde ele almakta, bütünlük, gizlilik ve güvenilirliğin yanısıra sosyal sorumluluk, nesnellik ve bilgi - temelli iş gibi niteliklerle ilgilenmektedir. Aynı zamanda, Batı fonksiyonalizminin ana özelliklerinden olan, meslek derneklerinin örgütlenmesi ile kontrol ve tekelleşme amaçları yer almamaktadır - bu da göstermektedir ki, profesyonelliğe yönelik evrensel yaklaşımlar profesyonel bir alan yaratmak için stratejik olarak harekete geçmiş olabilir ancak meslekler hala bilimsel bir kanıt olarak sağlam bir zemine ya da olgunlaşmış kamusal kontrol ve devlet desteği mekanizmalarına sahip değildir.

Türkiye ve Rusya’da ise, merkezi devlet sistemi hem profesyonel meslek gruplarının kapsamını hem de profesyonellik fikrini kısıtlayıcı yöndedir. Böylelikle, her iki ülkedeki politika değişimleri devlet - profesyonel meslekler arasındaki ilişkileri farklı yollarla yeniden şekillendirmektedir. Orta - gelirli bir ülke olan Türkiye’de piyasa mantığı ile gelişmekte olan tüketim, kamu sektörü hizmetlerine olan talebi arttırmaktadır. Aynı zamanda, yeni kamu yönetimiyle ortaya atılan politikalar, profesyonel meslekleri kontrol altında tutmaya gayret etti. Örneğin, sağlık sektöründe farklı stratejilerin varlığı aşikardır. Yeni yönetim politikaları, doktorlara yönelik kontrolü arttırmakta ayrıca tıp alanındaki profesyonel meslekleri ve devlet arasında yeni bağları geliştirmektedir: devlet doktorlar için yeni yönetim kademeleri sunmakta, tıp alanındaki profesyonel meslekler ise yönetim ve tıp eğitimi giderek bütünleştirme yolunda ilerlemektedir.

1990larda Rusya’da, profesyonel meslekler büyük bir dönüşüm geçirdi. Örneğin, sosyal hizmetlerden yeni bir profesyonel meslek doğdu ve kendine has bir eğitim sistemine sahip, eski ve yeni değerler sistemini birleştirerek mesleki bir alan yarattı. Hükümetin düşük - maaş politikaları ve sosyal hizmetlerin toplumsal cinsiyetçi yapısı mesleki gelişim önünde engeller oluştururken, yeni piyasa - güdümlü sosyal

>>

“profesyonel meslekler ile ilgili tartışmalar hala birincil olarak Batı ülkelerini odak almakta, Küresel Güney ya da Doğu ülkelerine daha az önem verilmektedir”

politikalar profesyonelleşmeyi ileriye taşıdı: sosyal hizmetler çalışanları, sosyal haklara ulaşma ve talep etme ihtiyacı duydular. Sonuç olarak, sosyal hizmetler hem kamu sektörüne giderek adapte oldu hem de piyasanın büyümesinden istifade etti. Aynı zamanda, sosyal hizmetler çalışanları kendi kimliklerini ortaya koymada ya da yeni piyasa mekanizmasıyla güdümlenen politika düzenlemelerindeki - bu düzenlemeler müşterilerle olan ilişkileri de dönüştürmektedir - konumlarını belirlemede zorluklar yaşamaktadır.

Hindistan ve Güney Afrika, iktisadi büyüme yaşamakta, küresel bir güç olma yolunda ilerlemekte ve çoğul yönetim düzenlemeleri ile yapılanmaktadır. Mesleki gelişim ise küreselleşme ve kolonyel tarih tarafından şekillenmekte ve her iki ülkede de, Anglo - Sakson modeli liberal refah devleti, profesyonel mesleklerin güçlü öz - yönetimlerinin olmasına olanak tanımakta, buna profesyonel mesleklerle erişimde kontrol de dahil olmaktadır.

Hindistan'da, hukuk alanındaki profesyonel meslekler küreselleşme kuvvetlerinin merkezinde olmakla beraber ulusal yönetmelikler hukuk firmaları arasındaki piyasa rekabetini ve yabancı hukukçuların piyasaya erişimini kısıtlamaktadır. Gerek ulusal gerek yabancı kaynaklı hukuk firmaları, yeni kurumsal araştırma biçimlerini kullanarak piyasa büyümesine yönelik stratejiler geliştirdiler. Hindistan, halihazırda IT ve yayıncılık sektörlerindeki dış kaynak kullanımını stratejisini hukuki süreçlerde de başlatarak, bu alanda önemli bir durak haline geldi. Bu tür dönüşümler küçük bir elitist profesyonel segmenti yaratmakla beraber, küreselleşen piyasaya ayak uyduramayan çalışanların statülerini gözden düşürdü. Bu elitist sektörde, devlet müdahaleleri, profesyonel mesleklerin yeniden örgütlenmesinde, küresel şirket politikalarının etkisi sebebiyle, kısıtlı bir güce sahip oldu.

Güney Afrika'daki hızlı iktisadi büyüme, kamu alanındaki profesyonelleşme ve bunun kamu sektörüyle bütünleşmesiyle genişlemektedir. Her ne kadar profesyonel meslekler halen toplumsal cinsiyetçi, ırkçı ya da etnik ayrımcılığa yönelik eşitsizlikle yapılanmış olsalar da post - apartheid politikalar, kapsayıcı mesleki gelişime yönelik güçlü talepler içermek-

tedir. Burada, profesyoneller öz - yönetimci kapasitelerini devletten ayrı olarak harekete geçirmekte, profesyonel mesleki alanlara erişimi kontrol ederek tekel statülerini korumaktadırlar. Yeniden - tabakalaşma, piyasalaşma ve yönetimdeki değişimler, (resmi) hukuki ve devlet desteğinin eksikliğine ve içermeyi özümseyen yeni hukuki gereksinimlere rağmen, toplumsal cinsiyetçi ve ırkçı eşitsizlikleri sağlamlaştırmaktadır. Son dönemde profesyonel mesleklerin düzenlenmesine yönelik devletin çabaları - devletin dönüşüm gündeminin bir parçası olarak - uzun süredir devam eden mesleki tekelleşmenin önüne geçip, dışlanmış toplumsal gruplara yeni kapılar açabilir.

Son olarak, Arjantin'in büyüyen ekonomisi, giderek artan çoğul yönetim ile beraber sosyal hizmetlerin de ilerlemesine olanak tanımıştır. Burada, Avrupa (özellikle Latin ülkeleri) ile olan kuvvetli tarihsel bağlar yüksek öğrenim, özellikle mesleki eğitim ve lisansüstü eğitimde olmak üzere yeni ulus ötesi alternatifler dahil olmak üzere kamu sektöründeki profesyonel meslekleşmeyi şekillendirmektedir. Profesyonel meslek grupları, ulus ötesi piyasalara bireysel profesyoneller için yeni kariyer olanakları yaratarak, bilgi üretimi adına yeni süreçler ve sertifika programları geliştirerek karşılık vermektedirler. Bu örnek, küreselleşme ve ulus ötesiciliğin mesleklerin hem birer değişim aktörü hem de politikalarda önemli bir özne olarak rollerini yalnızca ulusal ölçekte değil uluslararası platformda da nasıl güçlendirebileceğinin altını çizmektedir.

Çalışmalarımızda, yüksek öğrenim, hukuk ve medyadan sosyal hizmetler ile tıp alanlarına kadar birçok profesyonel mesleki alana eğilinmektedir. Her bir hikaye özgün olmakla beraber, halen gelişmekte ve evrimde olan profesyonel meslekler üzerine küresel bakış açısına katkıda bulunmaktadır. ■

Ellen Kuhlmann'a ulaşmak için: <ellen.kuhlmann@ki.se>

¹ Bu makale, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Meslekler Araştırma Komitesi (RC52) tarafından hazırlanmıştır. Ülkelerin durumları ve yazarlar hakkında bilgi için bu bağlantıdan yararlanabilirsiniz: http://www.isa-sociology.org/pdfs/rc52_professions_in_world_perspective.pdf.

> Teşekkürler, Nacho!

Izabela Barlinska, Uluslararası Sosyoloji Derneği Yönetici Sekreteri, Madrid, İspanya

ISA'daki herkesin Nacho olarak bildiği
José Ignacio Reguera.

Ocak 1987'de, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin dosyaları ile dolu bir konteynır Amsterdam'dan Madrid'e doğru yol aldı ve Uluslararası Sosyoloji Derneği Sekreterliği yeni bir hayata başladı. Dosyaların olduğu kolileri açıp, yerleşmeye başlar başlamaz, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin Madrid'deki 12. Dünya Sosyoloji Kongresi'nin hazırlıklarına başladık. O günlerde, Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin 2000 üyesi (bugünkü 6000 üyeye karşılaştırıldığında) vardı ve kongrenin programı daktilolarla yazılmakta ve fax da o dönemin en yeni iletişim aracı olmaktaydı.

İşte o vakit, José Ignacio Reguera, hepimizin Nacho'su, sekreterliğin kadrosuna katıldı ve neredeyse otuz yıl boyunca bizimle çalıştı. Şimdi ise, emekliliğinin tadını çıkarmaya karar verdi. Geçen otuz yılda, Nacho, üyelik veritabanımızı geliştirdi ve internet çağı başladığında Uluslararası Sosyoloji Derneği'nin ilk web sorumlusu oldu. Uluslararası Sosyoloji Derneği'ni evden - yürütülen bir dernekten modern uluslararası yapıya ulaştırma yolunda yaptığın tüm çalışmalar için teşekkürler Nacho! ■